

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ
AYLIK YAYIN ORGANI

İKTİSAT DERGİSİ

AGUSTOS 1966

SAYI 26

CİLT - 5

250 KURUŞ

İşiniz ne olursa olsun...

'Jeep'

DAHA
SERİ

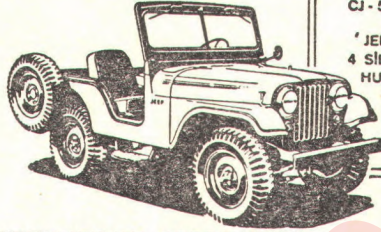
DAHA
UCUZ

DAHA
EMNİYETLİ

yapar

CJ - 5 MODEL UNIVERSAL
(TENTELİ)
'JEEP' ARAZI VASITASI
4 SİLİNDİRLİ
HURRICANE MOTORLU
ÇİFT DİFERANSİYEL.

KAISER Jeep INTERNATIONAL CORPORATION

TOLEDO 1, OHIO U.S.A.

lisansı ve ortaklığı ile

Türkiyede Jeep vasıtaları imâl eden :

TURN WILLIS-QUELAND FABRİKALARI A.Ş. TUZLA

Türkiyede yegâne satıcısı :

Verdi Ticaret Limited Şirketi

Cumhuriyet Cad. Pegasus Evi

Harbiye : İstanbul

Telefon: 48 22 13 ,Telgraf: VERDİL

Dikkat !..

Daha evvel başka yerde basılan yazılara ücret ödenmez

Yazılardaki fikirler yazarlarına aittir. Cemiyeti ve dergiyi sorumlu kılmaz.

Gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın iade edilmez.

REKLÂM TARİFESİ

Arka Kapak

750 Lira

Ön İç Kapak

500 Lira

Arka İç Kapak

500 Lira

İç Sahifeler

400 Lira

İKTİSAT DERGİSİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR

İktisaden zayıf bir millet fakrû sefaletten kurtulmaz; Kuvvetli bir medeniyete, refah ve saadete kavuşamaz; İhtımaî ve Siyasî felâketlerden yakasını kurtaramaz.
K. ATATÜRK

C İ L T : V S A Y I : 26 A Ğ U S T O S 1966 Fiatı : 2.5 TL. Yıllık: 30-6 Aylık: 15 TL.	Sahibi : Cemiyet Adına OKTAY EMED Yazı İşleri Müdürü : NİHAT BATUR İdare Müdürü : FARUK ÇEHRELİ İdare Yeri : Tünel Galip Dede Cad. No. 48/1 Basıldığı yer : YENİLİK BASIMEVİ
YAZI HEYETİ : İstanbul Fazlı AYVERDİ Nihat BATUR Solmaz BURAL Faruk ÇEHRELİ Alpay ERDOĞAN Zeki ERGİNSU Şemsettin GÜLER Atalay ŞAHİNOĞLU Rıdvan YÜKSELEN Ankara İmrân AYKUT Oktay EMED Hamdi MEHTER Fahrettin TUNÇÖZ Meliha TURKAN	İ Ç İ N D E K İ L E R 2 Derginin Sesi *** 3 Malî Af Üzerine Suzan UÇKUN 5 Ayın Ekonomik Olayları Faruk ÇEHRELİ 11 Amerika ve Şirketler M. Yalçın ÖLÇER 13 Yeni bir Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu Dr. Y. GÜRKÖK 16 İhracatta Vergi İadesi S. Yenal ÖNCEL 19 Prof. W. Röpke'ye dair Prof. FINDIKOĞLU 22 Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımları Yıldırım KILKIŞ 31 Temmuz Ayının Ekonomik Görünüşü F. ÇEHRELİ 33 Gecekondu Orhan BULDAÇ 36 Röportaj Zeki ERGİNSU

Derginin Sesi !..

Sevgili ve Değerli Okuyucularımız,

Dergimizi her geçen gün daha aktüel bir şekle sokmak, hareket kazandırmak için çareler aramaktayız. Bir taraftan, yurt içinde yapılan iktisadi konferans ve toplantıları izliyerek çıkardığımız neticeleri tetkiklerinize sunarken, yabancı ülkelerde gerek tahsil gerekse tetkik için bulunan iktisatçılardan devamlı haber toplamaktayız. Bu melektaşlarımızın Dergimize gönderdiği yazılar, bulundukları ülkeler hakkında fikir vermek bakımından devamlı yayınlanacaktır. Dergimizin busayısında Michigan'da bulunan kıymetli mezunumuz genç İktisatçı YALÇIN ÖLÇER'in Amerikada ki şirketlerle ilgili yazısı bu teşebbüsümüzün bir başlangıcıdır.

Dergimizde hayatiyeti devam ettirecek bir durumu da «Müesseselerimizi tanıyalım» kısmının sağlayacağına inanıyoruz. Böylece, bugün için sadece isimleri bilinen, bazılarının ismi bile meçhul olan teşekküller hususiyetleriyle tanıtılacak, memleket ekonomisine getirdiği ve getireceği faydalar incelenecektir. Bu teşebbüsümüzde okuyucularımızın da yardımlarını bekliyoruz.

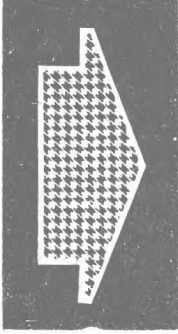
Üzerin de durduğumuz diğer bir husus : hükümetin ele almak üzere bulunduğu veya meclis gündem mevzuu meseleleri Ekonomik yönden ele alacağız. İhtisasları icabı selâhiyetli kalemlere mevzuu inceletip Dergide yer vereceğiz. İcab ederse meseleyi daha geniş tutup münazara tertip edilecek ve neticesi Dergimizde yayınlanacaktır.

Bizim görüşümüzün dışında, Dergiye canlılık kazandıracağına inandığımız dikkate değer tekliflerinizi siz değerli Okuyucularımızdan bekliyoruz.

Saygılarımızla
İktisat Dergisi

Ekonomik Durum

Suzan UÇKUN
İşletme Mühassısı

Malî Af Üzerine

Modern vergicilikte, vasıtasız vergilerden gelir vergisi ile vasıtalı vergilerden istihsal vergisi gelişme kaydetmiş ve vergicilik (beyan-kontrol) esasını benimseyerek tekâmül seyrine girmiştir.

Beyan, vergi ödevlisinin, vergi ile ilgili muamele ve durumlarına, vergileme kaidelerini kendi kendine uygulaması suretiyle bulduğu sonuçlara göre ödiyeceği vergi miktarını bizzat kendisinin tayin etmesidir.

Kontrol ise; vergi ödevlisinin yukarıda belirtilen şekilde tesbit ettiği vergi miktarının kaidelere uygun olup olmadığının, idarenin yetkili elemanları tarafından denetlenmesidir.

Demek oluyor ki; uygulama için önce ödevli tarafından her türlü yorum ve hesap işlemleri yapılarak bir sonuca varılacak, sonra da idarenin elemanı aynı işlemleri yapmak suretiyle kontrol edecektir.

Vergileme çok çabuk değişen ve gelişen bir sahayı kapsadığından yorum ve uygulamalarda gerek ödevlinin, gerekse idare yetkilisinin, değişen şartların etkisi

ile pekçok farklı görüşe sahip olacakları aşîkârdır.

Vergilemede bu farklı görüşler sebebiyle çeşitli ihtilâflar meydana gelmekte; bunlar idarî ve malî mercilere intikal ederek herbiri için mahiyetlerine göre ayrı ayrı hâl tarzları tesbit edilmekte, neticede bazen vergi ödevlisi haklı duruma geçmekte bazen de hazine alacaklı hüviyetini iktisap etmektedir.

Bu ihtilâflar içinde Vergi Usul Kanununun öngördüğü cezalar'da yer almaktadır. Bilindiği gibi vergi cezaları, cismanî cezayı (hapis cezasını) mucip olan hileli vergi suçlarından doğan cezalarla, işlenen suçun mahiyetine göre; kaçakçılıkta üç kat, kusurda % 50 ve usulsüzlükte değişik miktarlardan ibaret para cezaları şeklinde tanzim edilmiştir.

Vergi asıllarının affının hiçbir zaman bahis konusu olamayacağı tabiidir. Ceza hukuku esasları içinde gerek cismanî cezaların gerekse her çeşit para cezasının genel veya özel af kanunlarıyla affı mümkündür.

Bununla ilgili olarak T.B.M.M. de af mevzuu görüşülürken malî affa da değî-

nilerek hazine lehine tahakkuk eden vergi alacaklarıyla ilgili vergi cezaları ve gecikme zamları ele alınıp Sayıştay ilânlarının konusunu teşkil eden ve bütçe harcamaları sırasında yapılan hatalar sonucunda Sayıştay'ca tesbit edilip, seçilen zimmetler ve tanzimler konusu Meclis müzakerelerinde yer almıştır.

Daha sonra oya sunularak, kabul edilen malî afla ilgili madde aynen şöyledir:

«Mükellefler veya sorumlular adına kesilmiş olup da 31 Aralık 1965 tarihine kadar kesinleşmiş ve henüz tahsil edilmemiş bütün vergi cezaları ile gecikme zamları (mülga vergi kanunlarına göre kesilmiş olanlar dahil) taâllük ettikleri vergi asılları kanununun mer'iyetinden itibaren altı ay içinde ödenmesi halinde (kanunun mer'iyetinde vergi asılları ödenmiş olanlar dahil) affedilmiştir.

İhtilâflı vergilerde tarafların malî ve idarî kaza mercilerine müracaatları veya ihtilâfı devam ettirmeleri, mükelleflerin aftan istifadelerine engel olmaz.

Fakat, ihtilâfın hallinde tamamen veya kısmen haksız çıkan mükelleften haksız çıkılan vergi aslı % 10 zamlı tahsil olunur.

Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra 31.12.1965 tarihine kadarki dönemlere ait olarak kesilecek vergi cezala-

rı hakkında da vergi aslının süresinde ödenmesi kaydıyla yukarıdaki hükümler uygulanır.

Ayrıca memurlarla ilgili olup; Sayıştay ilânlarının konusunu teşkil eden ve bütçe harcamaları sırasında yapılan hatalar sonucunda, Sayıştay'ca tesbit edilip seçilen zimmetler ve tazminler vergi cezası olmamakla beraber hazinayı ilgilendirmesi sebebiyle af kapsamında yer almıştır.»

Ancak; mezkûr maddenin kabulü ile bu defa hazine aleyhine bir durum belirmektedir; vergi cezalarının affı ile 300 milyon liralık hazine alacağı bir kalemde silinmektedir.

Ceza kanunu kapsamına giren suçların zaman zaman affı gibi vergi cezalarının da affı, mükellefte vergi suçu işlemekten korkmamak psikolojisini yaratmaya yol açabilir.

Ceza kukukunun mühim bir prensibi olan; Suçla cezanın mütenasip olması, vergi cezalarının miktar ve mahiyet itibarıyla tayininde nazara alınamamış olması ki, yani; cezalar suçlara nazaran ağır tutulmuş ve bu sebeple kanun vazı malî af yolunu genel affın içine dahil etmiştir.

Muhtelif açılardan temas edilen malî affın, uygulanma esnasında mühim ölçüde aksaklıklar yaratmamasını ve bir takım suistimallere yol açmamasını temennî ederiz.

DERGİYE
Abone Olunuz

Ayın Ekonomik Olayları

Hazırlayan: Faruk ÇEHRELİ

I — AÇIKLANAN 17. KOTANIN İTHALAT REJİMİMİZE GETİRDİĞİ YENİLİKLER

4/7/1966 tarih, 12339 sayılı resmî gazette yayınlanan 6/6652 sayılı ithalat rejimi kararı ile 17. kota yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. 1966 yılı ikinci altı aylık devresini düzenliyen 17. kota 16. kotaya nispetle önemli bir değişiklik getirmiş bulunmamaktadır.

1966 yılı programında 725 milyon dolarlık ithalat öngörülmüştü. 17. kota 16. Kotaya mütenazır olarak tertiplenmiş bulunmaktadır. Bu devrede tahsisli ithal mallarına 132 milyon Dolar ayrılmış ve liberasyon listesin 150 milyon dolar olarak tahakkuk edeceği düşünülmüştür.

17. kota devresinde yapılan önemli değişiklikler ve ilâveler şunlardır.

1 — Hayvancılığımızın kalkınmasına ve tarım ürünlerinin değerlendirilmesin de önemli rol oynayan damızlık hayvan ithalatından alınmakta olan % 70 teminat hattı % 1 e indirilmiştir.

2 — İmâl müddetleri işlemlerinin o dalar tarafından yürütülmesi sağlanmış tir.

3 — Yerli imalatı, yeterli derecede olduğu anlaşılan libere malların bir kısmı liberasyon listelerinden çıkarılmıştır. Buna mukabil fiyat artmalarını önlemek maksadı ile tahsisli ithal malları listesine yeni kotalar ilâve edilmiştir.

4 — 26 adet yeni kota açılmış bulunmaktadır.

5 — AID uçak navlunları için tanınan serbestlik sınırı 100 dolardan 200 dolara çıkartılmıştır.

6 — Yurt ihtiyacını miktar ve kalite bakımından karşıladığı kanaati ile evvelce tahsisli ithal malları listesine konan ve halen yerli sanayimiz tarafından yapılmakta bulunan bir kısım maddelere ait kotalar iptal edilmiş bulunmaktadır. Tazyikli hava çekiçleri için özel hortumlar, ince DKP saç, makine ile işleyen yol silindirleri, kamyon şasilerini iptal edilen kotalar meyanında sayabiliriz.

7 — Açık ihtiyaçtan resmî sektör için 15 milyon liralık özel sektör içinde 10 milyon liralık kotaların ayırımı yapılmıştır. Diğer taraftan traktör montajı, iç ve dış lâstik imalatı, gemi onarımı ve inşaatı, Tarım, Ulaştırma ve Enerji ve tabii kaynaklar bakanlıklarının acil ihtiyaçları

için ayrılan çeşitli kotalarda önemli kıy-
met arttırmaları yapılmıştır.

8 — Evvelce 10 milyon dolar olan
İzmir Fuar ihtiyacı için ayrılan miktar
15 milyon dolara çıkarılmıştır.

Ham petrol yine bir numaralı libe-
rasyon listesinde. Bu arada yeni bir
değişiklik yapılmış ve rotatif ve matbaa
makinelerinden kullanılmış olanlarının
da ithali öngörülmüştür. Bu makinala-
rın ne şekilde ithal edileceği Maliye, Sa-
nayi ve Ticaret Bakanlığınca müstereken
tespit edilecektir.

Ticaret Bakanı Macit Zerenin kota
hakkında yaptığı açıklama kotaya hakim
olan zihniyeti tebarüz ettirmektedir. Ko-
tada 1966 yılı programının öngördüğü e-
saslara ve Hükümet programında tesbit
edilen prensiplere uyulmuştur. İthalât re-
jiminin ve ithal listelerinin dış ödeme
gücümüzdeki dengeyi bozmaması için sis-
temde büyük bir değişiklik yapılmamış-
tır. Buna mukabil geçen kota devrelerin-
de edinilen tecrübelerden yararlanılarak
ve piyasa şartları da nazarı dikkate alı-
narak bir kısım formaliteler kaldırılmış,
iktisadî gelişmemizde olumlu tesirleri gö-
rülen sinayî kalkınmamıza hız verecek
ham maddelerin ithaline ön verilmiştir.
Programın aksamadan yürütülmesini te-
min edecek mali tedbir alınmıştır. 1966 yı-
lı ihracat gelirleri ile döviz rantrelerin-
de belirli inkişaf lar müşahade edildiğin-
den piyasanın aynı seyir içinde çalışsa-
ğı kanaatine varılmıştır.

II — İKİNCİ BEŞ YILLIK PLÂNIN ANA HATLARI

% 7 Gelişme hızına göre hazırlanan
alternatif göre, plân döneminde 104 mil-
yar liralık yatırım yapılması gerekiyor.

Plânlama merkez teşkilâtı, ikinci beş
yıllık kalkınma plânı hedefleri ve strate-
jisi ile ilgili çalışmalarını tamamlamış ve
belgeleri Yüksek Plânlama Kuruluna ver-
miştir.

Yüksek Plânlama kuruluna verilen
belgenin ana hatları şöyledir:

Plânlama Merkez Teşkilâtınca hazırla-
nan belgenin birinci bölümünde, kalkın-
ma plânını hazırlama ile güdülen amacın
toplumun ferah ve mutluluğunu azamiye
çıkarmak olduğu ve kalkınmanın sosyal
adalet ilkelerine uygun olarak gerçekleşt-
tirilmesi zorunluğu belirtilmiştir.

Millâ gelirin her yıl ortalama belirli
bir hızla artışı, ekonominin dış kaynak-
lara bağıllığının zamanla azaltılması, ikin-
ci beş yıllık kalkınma plânında başlıca iki
hedef olarak alınmıştır. Bu rakamla ifa-
de edilebilecek iki hedefin hemen arkasın-
dan, plân döneminde öncelik verilmesi
zorunlu görülen ve ana amaç ve hedefle-
rin yerine getirilmesi için gerekli sayılan
temel ilkeler yer almıştır.

Bu ilkelere sanayileşme, istihdam
imkânlarının geliştirilmesi ve insan gücü-
nün etkili kullanılması, adil bir gelir da-
ğıtımı ve bölgeler arası denge ile fiyat ist-
ikrarının korunması ve düzenli yerleş-
menin gerçekleştirilmesi olarak sıralan-
mıştır.

Hazırlanan belgede ayrıca kalkınma
plânında göz önünde bulundurulacak di-
ğer ilkeler ve ana politikalar ortaya konul-
muştur. Bu bölümde ise:

1. Toplum yapısı ile ilgili ilke ve po-
litikalar
2. Sektörlerle ilgili ilke ve politikalar
3. Tasarruf ve dış ticaret ile ilgili ilke
ve politikalar
4. Toplumun kalkınma çabasında gi-
rişkenliğinin artırılması
5. Yeniden düzenleme ilkeleri yer al-
maktadır.

Plânlama Merkez Teşkilâtınca hazırla-
nıp Yüksek Plânlama Kuruluna sunulan
belgenin son bölümünde ise, çeşitli kalkın-

ma hızlarına göre hazırlanan on kadar alternatif açıklanmaktadır. Bu alternatiflerin ilk beşi kalkınma hızı ortalama % 6; 6,5; 7; 7,5; 8 olmalarına göre düzenlenmiş, öteki beş alternatif ise % 7 lik bir kalkınma hızının çeşitli büyüklüklerde dış kaynak ve iç tasarruf gereklerine göre hazırlanmıştır.

% 7 gelişme hızına göre hesaplanan alternatiflerde ikinci beş yıllık plân döneminde toplam olarak 104 Milyar Türk Lirası çevresinde yatırım yapılması zorunlu olmaktadır. Bu alternatiflerde 1972 yılında cari işlemler açığının 1.1 Milyar T.L. sı ile 3.4 Milyar T. Lirası arasında değerler alması halinde ortaya çıkan durumlar ve yine 1972 yılı için ek yurt içi finansman gerekleri ortaya konulmaktadır. Buna göre plân uygulamasının gerektireceği finansman son yılda 6.8 Milyar T. Lirası ile 3.6 Milyar arasında değişmektedir.

Yüzde yedi kalkınma hızı dışındaki alternatiflerde ekonomide beş yılda yapılması gereken toplam yatırımlar 94 Milyar T. Lirası ile 114 Milyar T. Lirası arasında değişmektedir. Yine bu alternatiflerde çeşitli dış açık miktarına göre de ek finansman gereği 1972 yılında 2.5 milyar T. Lirası ile 7.5 Milyar T. Lirası arasında değişmektedir.

Plânlama merkez teşkilâtının hazırladığı belgeyi incelemeye başlayan Yüksek Plânlama Kurulu önümüzdeki toplantılarda, bu alternatifleri de gözden geçirecek ve seçilecek alternatifi Bakanlar Kuruluna sunacaktır.

III ANKARA ÇİMENTO FABRİKA SININ TEMELİ ATILDI.

Fabrikanın kapasitesi yılda 400 Bin tondur.

Temel atma töreninde bir konuşma yapan Sanayi Bakanı Mehmet Turgut özette şunları söyledi:

Memleketimiz bugün çimento istih-

sal bakımından büyük sıkıntı içindedir. Maalesef çimento ithal etmek mecburiyeti içinde bulunuyoruz.

Plâna yapılan ilâvelerle istihsal kapasitemiz 800 Bin Ton arttırıldığı halde yine de 300 bin tondan fazla açığımız vardır.

Ayrıca Türk Köyüne henüz, çimento girmemiştir. Gecekondu meselesi tam bir şekilde ve geniş ölçüde ele alınmıştır. Hızla başlayan kalkınma hamlesinin çimento ihtiyacı baskısını tam olarak hissettirmemiştir. Bunlar olduğu zaman ihtiyaç çok daha hızlı bir tempo ile artacaktır ve aradaki açık büyük rakamlara varacaktır.

Çimento istihlaki bakımından Yunanistan'la aynı seviyeye gelebilmemiz için, bu günkü ilâve olarak vasat kapasitede daha 25 çimento fabrikasına, İsviçre durumuna gelebilmemiz için de 50 çimento fabrikasına ihtiyaç vardır.

Bu ihtiyacı tesbit ederek Türkiye'nin önümüzdeki yıllarda çimento sıkıntısını gidermek ve kalkınma hamlesini devam ettirmek için plânda yeniden değişiklik yapılmıştır.

Bu değişikliğe göre Ankara'da 400 bin tonluk bir fabrikanın ve Afyon'da 250 bin tonluk bir tevsin yapılması kabul edilmiş, Şubat içinde de ihaleleri yapılmıştır.

Afyon fabrikasının temeli de 20 ile 25 temmuz arasında atılacaktır.

Temelini atacağımız bu fabrikanın kapasitesi 1949 yılında Türkiye'nin bütün ihtiyacı olan çimentoya bedeldir. Yine bu kapasite 1966'da Türkiyenin bir aylık ihtiyacını karşılayacak miktardadır.

Beş yıllık plânda yapılan dördüncü değişikliğe, kurulan ve kurulacak olan yeni tesislere rağmen çimento ihtiyacımız yine de kâfi gelmeyecektir.

Diğer temel mallarda olduğu gibi çimento bakımından da görüş ufkumuzu geniş tutmak mecburiyetindeyiz. Yarının kuvvetli Türkiyesinin ihtiyacını karşılayacak ölçüde tutmak zarureti ile karşı karşıyayız.

Bu mecburiyet ve bu ihtiyaç karşısında eski çalışmalar gözden geçirildi. Yeni çalışmalar, eskilere ilâve edildi. Çimento istihsalinde ilk hedef, yıllık istihsal 10 Milyon ton olarak tesbit edildi.

Bu hedefe 1970 yılında ulaşılması programlandı ve alakalıları gerekli talimat verildi. Bu hedefe ulaşmak için 750 milyon T.L. na ihtiyaç vardır.

Bu para hususi teşebbüsün de alâka, yardım ve harekete geçmesi ile kısa zamanda temin edilecektir.

Çimento sanayii sahasında diğer bir hedefimiz kurulacak fabrikanın bütün kırsallarının yerli yapılmasıdır.

Bu gün kurulacak tesislerin, ağırlık olarak % 70 kadarı yerli yapılmaktadır. Bu nisbet çok yakın zamanda % 90'a çıkacaktır.

IV — TARIM - KREDİ KOOPERATİFLERİ ÇOK AMAÇLI HALE GETİRİLİYOR

Çiftçinin ürününün değer fiatına satılması ve akaryakıt temini konusu üzerinde duruluyor.

Memleketimizdeki Tarım-Kredi Kooperatiflerinin birer kredi müessesesi hâline çıkarılarak, Batı memleketlerinde olduğu gibi, çok amaçlı kooperatifler hâline getirilmesi için yapılan çalışmalar ilerlemekte ve olumlu sonuçlar alınmaktadır.

Bu hususta ilgililerden aldığımız bilgiler aynen şöyledir:

«Memleket ormancılığını geliştirmek

ve köylüye ağaç sevgisini aşlamak amacı ile Tarım-Kredi kooperatifleri satın aldıkları araziler üzerinde kavaklık ve meyvalık tesis etmekte, ortaklarca maddi yetersizlikleri dolayısıyla sağlanamayan ziraî araçlar ekipmanlarıyla kooperatif malı olarak satın alınacak ve ortakların hizmetine verilecektir.

Ayrıca, sigorta konusunu da ele alan Tarım-Kredi kooperatifleri ortakların ürünlerini (dolu), hayvanlarını (hayvan), kendilerini de (grup) sigortası adı altında sigorta olmaya teşvik ederek herhangi bir felâkette maddi zarara uğramamalarını sağlayacaktır.

Halk eğitimi konusu üzerinde de titizlikle duran bu kuruluşlar, köy işleri bakanlığı ile işbirliği yapmakta ve hizmet binası müsait kooperatiflerin birer halk eğitim merkezi haline getirilmesine çalışılmaktadır. Pek yakında birer ilim ve irfan yuvası haline gelecek bu kooperatiflerin bir çoğunda şimdiden okuma odaları açılmış bulunmaktadır.

Kimyevî gübre, sentetik hayvan yemi, tarımsal koruma ilâçları satın alınarak kooperatifler aracılığı ile satılmakta ve bu suretle köylünün zaruri ihtiyaçları ortakların ayağına kadar götürüldüğü gibi, kooperatiflerde bir gelir sağlamış bulunmaktadır.

Bunlardan başka, tüketici maddelerinin de Tarım-Kredi kooperatiflerince sağlanması, çiftinin ürünü alınarak değer fiatına satılması ve akaryakıt temini konuları üzerinde de gerekli çalışmalar yapılmaktadır.

V — BU YIL İHRACATIMIZ 500 MİLYON DOLARI GEÇECEK

İGEME yetkililerinin açıkladığına göre bu yılın beş aylık ihracat toplamı 204 milyon 742 bin lirayı buluyor.

1965 yılına göre 25, 1964 yılına göre 58

Milyon dolar fazlalık var.

İhracatı geliştirme etüt merkezi (İgeme) yetkilileri tarafından açıklandığına göre; 1966 Yılı Ocak, Şubat, Mart, Nisan, Mayıs ayları içinde Türkiye'nin ihracatının beş aylık toplamı 204 milyon 742 bin 988 Dolar yükselmiştir. Kıyas edildiğinde 1964 de 146 Milyon 371 bin 729 ve 1965 Yılında ise 178 Milyon 889 bin 988 Dolar'dır. 1966 yıllarına göre ihracat durumu ise şöyledir. Ocak 1966; 51 Milyon 950 bin 550 Dolar bu rakam 1965 de 34 milyon 507 bin 46 ve 1964 ise 34 milyon 473 bin 283 Dolar idi.

Şubat 1966, 50 Milyon 351 bin 440 Dolar. Bu rakam 1965 in aynı ayında 31 Milyon 759 bin 829 Dolar ve 1964 ün aynı ayından ise 26 Milyon 590 bin 590 Dolar. dı

Mart 1966; 42 Milyon 703 bin 978 Dolar. Bu rakam 1965 in aynı ayında 40 Milyon 96 bin 969 Dolar ve 1964 ün aynı ayından ise 37 Milyon 364 bin 203 Dolar'dı

Nisan 1966; 34 Milyon 640 bin 705 dolar. Bu rakam 1965 Yılı'nın aynı ayında 40 milyon 612 bin 647 dolar ve 1964 ün aynı ayında 27 Milyon 188 bin 22 dolardır.

Mayıs 1966; 25 Milyon 96 bin 315 dolar. Bu rakam 1965 in aynı ayında 31 milyon 913 bin 497 dolar ve 1964 ün aynı ayında ise 20 milyon 755 bin 631 dolar idi.

Verilen bu bilgiye göre, 1966 yılının son beş ayı içerisinde yapılan ihracat 1965 e nazaran 25 milyon 853 bin dolar artış göstermiştir. 1964 ün aynı aylarının toplamından ise 58 milyon 371 bin 259 dolar fazladır, bu duruma göre, 1966 Yılı ihracatımızın 500 Milyon doların çok üzerine çıkılacağı ilgililer tarafından tahmin edilmektedir.

VI — PARA FONUNDAKİ TÜRK KREDİ TAVANI YÜZDE 25 ARTTIRILIYOR.

Diğer üye ülkeler bu konudaki muameleleri tamamladıkları halde Türkiye an-

cak temmuz sonuna kadar gerekli işlemleri bitirebilecek.

Milletler arası para fonundaki Türk Kredi tavanının yüzde 25 arttırılarak 208 Milyon dolar yükseltilmesine karar verilmiştir. Halen 86 milyon dolar olan kotanın 22 milyon arttırılmasını sağlayacak olan bu kararla ilgili olarak Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan kanun tasarısı meclise sevk edilmiştir. Geçen ay başkanlığa gönderilmiş olan bu tasarı bakanlar kurulunda görüşülmüş ve Temmuz başında da meclise intikal ettirilmiştir.

Şimdiye kadar muhtelif sebeplerle vaktinde hazırlanarak kanunlaşması sağlanamamış olan bu tasarının temmuz sonuna kadar kanun haline gelmesi gereklidir. Komisyonun açılan görüşmesi istenilen bu tasarı kanunlaştığı takdirde halen büyük bir kısmı kullanılmış olan kotanın, 22 Milyon dolar arttırılması ve kısa vadeli kredilerden ithalat muamelelerimiz sırasında istifade etmemiz mümkün olacaktır. Memleketimize ayrılan kotanın önemli bir kısmı kullanıldığından, tasarı 31 Temmuz'a kadar kanunlaşmadığı takdirde dış ödemelerde belirli bir güçlük karşılaşılabacaktır. Milletlerarası para fonu teşkilâtı, Türkiye ve diğer az gelişmiş ülke niteliğindeki üyelerinin dış ödemelerde karşılaştıkları güçlükleri nazara alarak bir çok ülkenin kredi kotasının arttırılmasına karar vermiş idi. Kanuni formalitelerinin tamamlanması içinde 25 Eylül. 1965 tarihine kadar üye devletlere izin verilmişti. Ancak o tarihlerde Türkiye, seçim devresine girdiğinden sürenin uzatılmasını istemişti. Fon yetkililerine seçimlerden sonra formalitelerin bir an önce tamamlanmasını temenni ederek 25 Mart, 1966 tarihine kadar hazırlık devresinin uzatmışlardır. Ancak muamelelerin bir süre içinde bitirilemeyeceği düşünüldüğünden diğer üye ülkeler bu konudaki çalışmalarını tamamlayıp Meclislerin tasvibelerini aldıkları halde Türkiye, Temmuz So-

nuna kadar sürenin uzatılmasını istemiştir. İki defa uzatılan bu süre sebebiyle artırılamiyan para fonundaki kredi kotamızın arttırılabilmesi için kanun tasarısının bu ayın sonuna kadar kanunlaştırılması mecburiyetinde olduğumuz ilgililerce ifade edilmektedir.

VII — SOSYAL SİGORTA FONLAR TOPLAMI 3,5 MİLYARI GEÇTİ.

Sosyal sigortalar kurumunun 1965 yılı gelirinin bir milyar 252 milyon 908 bin 676 lira 74 kuruş olmasına mukabil aynı devre içindeki giderlerin 443 milyon 146 bin 44 lira 15 kuruştur. Bu suretle aradaki gelir farkı 809 milyon 762 bin 632 lira 59 kuruşu bulmaktadır.

Bir milyar 252 milyon lira lık gelirlerin bir milyar 69 milyon 150 bin lirası prim gelirlerinden 63 milyon 029 bin lirası alınan faizlerden 59 milyon 662 bin lirası tahvil ve tasarruf bonusu, 23 milyon 42 bin lirası da askıda işler karşılığında sağlanmakta, 443 milyon 146 bin lira olan giderlerin ise 66 milyon 770 bin lirası yönetim, 174 milyon 429 bin lirası direk sosyal sigorta 15 milyon 521 bin lirası emlak ve bakım, bir milyon 712 bin lira ise müşterek giderlere harcanmaktadır.

FONLAR TOPLAMI 3 MİLYAR 698 MİLYON LİRA

Sosyal sigorta kurumunun fonlar toplamı ise 1965 yılı sonunda 3 milyar 698 milyon 693 bin 117 liraya yükselmiştir.

İleriki yıllarda yapılacak sigorta yardım ve ödeneklerinin karşılığı olarak biriken bu fonlar 4792 sayılı kanunun 344 sayılı kanunla değişik 20. maddesinde belirtilen sahalara, tesbit edilen esaslar dahilinde plase edilmektedir, 3 milyar 698 milyon 693 bin 117 liralık plâsmanın 1965 yılı sonuna göre dağıtımı şöyledir: 597 milyon 287 bin lira millî bankalarda, bir milyar 576 milyon 690 bin lira tahviller, 725 milyon 51 bin lira gayri menkuller, 663 milyon 349 bin lira işçi mesken kredileri ve temlik edilen meskenlerde, 31 milyon 98 bin lira sanayi sektöründe 503 bin lira tasarruf bonusu, 10 milyon yirmi altı bin lira, nakil vasıtaları 94 milyon 485 bin lira demirbaşlar ve stoklar.

Sosyal sigortalar kurumu 1965 yılı faaliyet raporunda belirtildiğine göre, 1965 yılı plâsmanında 1964 yılına nazaran yüzde 23.06 nisbetinde 693 milyon 189 bin liralık bir artış sağlanmıştır.

3 AHBAP ÇAVUŞLAR

GÜR HALI SÜPÜRGESİ,

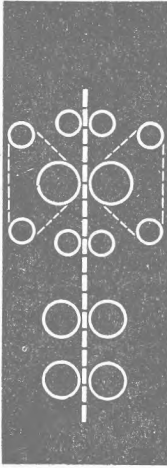

GÜR MEYVE PRESİ,

Minik HALI SÜPÜRGESİ

TÜRKİYE G. SATICISI
GÜR
Tic. Ltd. Sti.
Ulus Ankara

Amerikadan Mektup

Amerika ve Şirketleri

Detroit, 20.7.1966

Mesut Yalçın ÖLÇER

Ülkemizde gördüğümüz birçok dev şirketlerin sahibi Amerika, gerçekten her yönü ile apayrı bir ülke. Bu ayrılığını ne Türkiye ile ne de Avrupa ile mukayese edebilmek güç. Bu yazımda meslekdaşlarıma Amerika'daki şirketlerden ve halkın şirketçilik anlayışından bahsetmek istiyorum. Kapitalizmin en ileri ülkesi olarak kabul edilen Amerika bu durumunu, şirketçilik anlayışı son derece gelişmiş uyanık halkına borçludur. Bugün Amerika'daki, bütün iktisadî kaynakların kurulmuş dev şirketler tarafından idare edilmekte olduğuna şaşmamak lazımdır. Bugün Amerika'ya tamamen şirketler hakim bulunmakta ve işleri o kadar rantabl ve muntazam olarak yürütmektedirler ki, en iyi amme müesseseleri dahi bu kadar mükemmel işleyemezler. Bugün bizde ve birçok Avrupa Devletlerinde, devletlerce idare edilen telefon idareleri Amerika'da büyük bir telefon şirketi tarafından mükemmelen idare edilmektedir. Herkes istediği anda bir telefona

sahip olabilmekte, istediği anda otomatik olan telefonları ile istediği şehir ile anında konuşma imkânına sahip olabildiği gibi dilediği zamanda, en kısa süre içinde istediği anda kıtalararası da konuşma imkânına sahip. Amerika denince önce şirketleri akla gelmekte, her sahada mahalli, eyalet çapında, Amerika dahilinde ve hatta dünya üzerinde görülen çeşitli çapta irili ufaklı şirketler görülmekte; iktisadî hayatta bu şirketler söz sahibi olarak ortaya çıkmaktadırlar. Bugün Amerika üzerinde birçok irili ufaklı otobüs şirketi bulunmaktadır, bunlar ancak mahalli imkânlarla cevap verebilmesine rağmen «GRAYHAUND» denen dev bir otobüs şirketi Amerika üzerinde tam bir hisar kurmuş durumda. Her tarafa muntazam bir şekilde çalışan bu otobüslerin, şebeke haritasını aldığımda hayretler içinde kaldım. Zira, baktığım bir harita değil örümcek ağı gibi çok karışık bir harita idi. Şirket muntazam bir program yapmış, bütün otobüsler bu programa

göre, muntazam bir hız ile ve saatinde ulaşacak şekilde hareket etmekte; ancak, muayyen noktalarda mola vermekte, terminal dışında hiçbir yolcu almadığı gibi, yolcu adedi ne olursa olsun hareket etmektedir. Muayyen bir saatten sonra sık sık şoförlerini de değiştirmektedir. Arabaları da tek tip; her türlü konfora haiz bulunmaktadır. Ayrıca, Amerika'da gezmez istiyenlere tenzilâtlı tarife tatbik ettiği gibi, ailesi ile gidenlere de tenzilât tatbik edecek kadar halka mal olmuş bir şirket. Bu muazzam şirket büyük bir hizmeti halk için ifa ederken, aynı zamanda ortaklarına da büyük kârlar bıraktığını ilgililer ifade ettiler. New York'tan Detroit'e kadar bütün yol boyunca gördüğüm «Howard Johnson» isimli şirketin bizdeki motel sitesi diye isimlendirilen Motel-bar-Restoranlarını gördüğümde, in tizam, temizlik ve kolaylık karşısında şaşkırdım. Bütün motellerindeki fiyatlar aynı, herşey şirketin kendi imalâthanelerinde imal edilmekteymiş. Bu büyük şirket Pasifik Okyanusuna kadar bütün yollara hakim durumda. Daha evvel Doğudan batıya bu hat üzerinde olan diğer irili ufaklı şirketler bu büyük şirketin rekabeti karşısında silinmiş bu bölgeyi terk ederek başka sahalara çekilmişler. Amerika'da gıda maddeleri satan bizdeki bakkaliye tipine tekabül eden mağazalar da burada büyük şirketler halinde teşkilâtlanmışlar, duruma birkaç firma hakim olmuş, işte bu sahada da dev şirketlerin rekabeti göze çarpmaktadır. Bunlardan bir tanesini izah etmek istivorum: (Atlantik-Pasifik) diye isimlendirilen A&P şirketi Doğudan batıya doğru kollarını uzatmış durumda. Rekâbet okadar gelişmiş ki, fazla müşteri celbi için bu şirket ayrıca piyangolu satışlar da tertip etmiş. Her tarafta bu şirketin mağazaları görülmektedir. Mazalarında hertürlü mutfak ihtiyacı tamamen giderilebilecek durumda. Amerika'nın sadece kendi ülkesinde değil dünya çapında isim yapmış diğer

şirketlerinden de bahsetmeden geçemiyeceğim. Bulduğum yer Amerika'nın Otomobil sanayinin merkezi. Buradaki Ford, Chrysler, Goodyear şirketleri ile 4 milyon ortağa sahip General Motors şirketlerinin dev tesislerini gördüğümdeki şaşkınlığımı da gizliyemem. Türkiye'de çok tanındığı gibi Avrupa'da da tanınmış olan Mobil, Shell gibi petrol kumpanyaları ile Coca-Cola ve Pepsi-Cola soğuk içkilerini satan Amerika'nın ve dünyanın en büyük şirketleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Amerika'da ayrıca mahalli ve eyaletler çapında isim yapan çeşitli tipte şirketler görülmektedir. Michigan eyaletinde büyük bir isme sahip «HUDSON CO» şirketinin birçok tesislerini gördüm ve gezdim. Fakat, Detroit'teki 15 katlı, normal bir futbol sahasından büyük sahadaki mağazasında istenilen, akla gelen herşey rahatça bulunur. Adetâ büyük bir şehir gibi. Ancak bir haftada gezmek kâbil. Bu arada yine bu bölgede büyük birer şirket olan KRESGE, FRANKLIN şirketleri de zikre değer şirketler. Amerika'daki birçok yollar ve köprüler de şirketlerin elinde bulunmaktadır. Buradaki bütün banka ve sigortalar tamamen şirketlerin elinde bulunmaktadır. Burada teşekkül eden şirketler kanun dairesinde banka ve sigorta şirketi açabilmektedir. Sadece Michigan Eyaletinde halen 400 cins banka çeşidi olduğunu öğrendim.

Şirketçiliğin bu kadar gelişmiş olmasını halkın şirket ve şirketçilik hakkında bilgili olmasında aramak gerekir. Herkes ortağı olduğu şirketin iktisadi politiasını devamlı izlemektedir. Amerika'daki şirketler ve şirketçilik hakkında, ciltler dolusu yazı yazmak kâbil; fakat, mecmuamızın dar sayfaları ve okuyucu psikolojisi buna imkân vermemektedir. Türkiye'ye döndüğümde değerli okuyucularıma ve meslekdaşlarıma bu konuda daha fazla bilgi vermekten büyük zevk duyacağım.

Yeni bir Yabancı Sermayeyi teşvik Kanunu lüzumu

Dr. Yaşar GÜRKÖK

1954 tarihli ve 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununun tadili için Ticaret Bakanlığında iki yıldan beri çalışmalar yapıldığı malumdur.

Bilindiği gibi halen yürürlükte bulunan 6224 sayılı Kanun 1951 tarihli ve 5821 sayılı Yabancı Sermaye Yatırımlarını Teşvik Kanununun yerini almıştı.

Üç yıl içersinde günün ihtiyaçlarını karşılamadığı anlaşılmış ve tadil edilmiş bulunan bu Kanun yine tadili zarurî bir hale gelmiştir.

Yabancı sermaye gibi milletlerarası ekonomik alanla geniş ilgisi bulunan bir konuya ait mevzuat değişmelerini pek tabii görmek ve bu konuda gösterilen hassasiyeti takdir etmek gerektir.

Ancak, 1951 yılından beri üçüncü defa ele alınmasına lüzum ve zaruret görülen Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu yeni baştan tedvin edilirken, mevzuun hususiyet ve ehemiyetine binaen Kanunun uzun ömürlü ve memleket ekonomisine yararlı olması için yürürlükte bulunan Kanunun aksıyan taraflarını tesbitle ne gibi yeniliklerin getirilmesinde fayda olduğu hususları iyiden iyiye araştırılmaktadır.

Her şeyden evvel şuna işaret gerektir ki ne 1951 Kanunu, ne de 1954 Kanunu

memlekete, ödemeler dengesine önemli bir şekilde tesir edecek derecede bir yabancı sermaye akımı getirmiştir. Şüphesiz, bunun siyasî, ekonomik muhtelif sebepleri yanında doğrudan doğruya Kanundan doğan sebepleri de mevcuttur.

1951 yılından bu yana görülen siyasî istikrarsızlıklar arasında Kore Harbini, türlü iç politika ahenksizliklerini, enflasyonist para kredi politikasını ve nihayet 1960 yılında 27 Mayıs İhtilâlini ve bunun politik, ekonomik neticelerini saymak mümkündür.

1960 yılı sonlarında Odalar Birliği, Newyork Barosu avukatlarından ICA Teşkilâtı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu müşaviri Norman M. Littell'i davet ederek ona Littell'in ifadesi ile «Türkiye'de normal rejimin avdetini müteakip, memleketin iktisadî kalkınmasına önemli ve müessir surette yardımcı olacak yabancı teşebbüsün ve sermayenin Türkiye'ye gelmesini teminen, bu memlekette yatırımlarda bulunmayı daha cazip bir hale ifrağ etmek maksadiyle, 1954 tarihli Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununda yapılması mümkün tadilatın tesbiti» (1) gö-

(1) Norman M. Littell - 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu ve bununla ilgili meseleler hakkında muhtıra.

revini vermişti.

1964 yılında İstanbul Üniversitesi Devletler Hukuku Enstitüsünce düzenlenen «Türkiye’de Yabancı Sermaye Yatırımları Haftası» nda «Yabancı yatırımlar ve yardımlar» konusunda bir konuşma yapan OECD uzmanlarından A. Schlegel de az gelişmiş memleketlerle yabancı sermaye arasında çok güç de olsa, yeni bir muvazene tesis lüzumuna işaret etmişti.

Devlet Plânlama Teşkilâtınca 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununun 1955-1964 yılları arasında uygulanmasından alınan sonuçları incelemek maksadıyla düzenlenen anket ise, bu yolda yapılacak çalışmalara ışık tutacak mahiyette olmuştur.

Bakanlar Kurulunun 30.11.1965 günlü kararnamesiyle halen yürürlükte olan «Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı 1966 Yılı Programı» nın V. Bölümünde ise Yabancı Sermaye meselesine oldukça geniş yer verilmiş ve alınması gerekli tedbirlerin neler olduğu işaret edilmiştir.

On madde halinde tesbit edilen tedbirler sırasıyla ve kısaca şunlardır:

1 — Verilmiş fakat şimdiye kadar kullanılmamış müsaadelerin sahiplerine süre verilecek ve bu süre sonunda gerçekleşmeyen yatırım müsaadeleri iptal edilecektir.

2 — Yeni müsaadeler, yatırımın gerçekleşmesine yeter bir süre için muteber olacaktır.

3 — Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununun aradığı «Memleketin ekonomik kalkınmasına yardım» şartının bir hükümet kararı şeklinde tanımlanması yapılacak ve Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesinin görevi yatırım talebinin bu tanıma uygunluğunu araştırmaktan ibaret olacaktır.

4 — Yabancı sermayenin otofinansman yoluyla büyümesi Komitenin müsaadesine tabi olacaktır.

5 — Komite kararında gösterilen alanlar dışındaki faaliyet kanunî müeyyideye bağlanacaktır.

6 — Ortaklık ve patent hakları aynı teşebbüste birleştirilmeyecektir.

7 — Yabancı sermayenin yerli sermaye ile ortak yatırımlar yapması geliştirilecek ve kârın plâfona edilmesi imkânları araştırılacaktır.

8 — Yabancı sermayenin yerli finansman kaynaklarından sınırsız olarak faydalanması, sermaye oçğunluğunun yerli müteşebbislerde olması haline inhisar ettirilecek, bunun dışındaki hallerde kredi rasyoları öngörülmeyecektir.

9 — Belirli sektörlerde müsaade verilirken belirli dönemler sonunda ihracata geçme şartı aranacak, bu yerine getirilmediği takdirde bazı memleketlerde olduğu gibi transfer edilecek kâr yüzdeleleri sınırlandırılacaktır.

10 — Yabancı sermayenin Türkiye’deki gelişmesinin sonuçlarını izlemek amacıyla istatistikî bilgi toplama usulleri tesbit edilecek ve yıl içinde uygulamaya konulacaktır.

Devlet Plânlama Teşkilâtınca Yabancı Sermayeyi teşvik konusunda öngörülen tedbirleri böylece işaret ettikten sonra şimdi bu tedbirleri gerçekleştirmek için kanunda yapılması gerekli tadillerin neler olduğunu açıklayalım.

Odalar Birliğince yayınlanmış bulunan muhtıradaki Norman M. Littell, yabancı sermayeye tanıdığı imkânlar bakımından 6224 sayılı Türk Kanununun, dünyada mevcut teşvik kanunlarının en önde gelenlerinden biri olduğunu ifade etmektedir. Bu bakımdan biz de kanuna daha liberal hükümler getirilmesini isteyecek

değiliz. Ancak, bir yabancı sermayeyi teşvik kanunu ne kadar liberal hükümlere sahip bulunursa bulunsun, eğer kanunda bu hükümleri uygulayacak organlar memleketin ekonomik imkân ve şartlarını derinliğine araştırarak durumda değilse memleket ekonomisinin bu liberal hükümlerden fayda yerine zarar görmesi pek muhtemeldir.

Bu itibarla Norman M. Littell'in de teklif etmiş olduğu gibi halihazırdaki «Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesi» yerine bir «Yabancı Sermaye Yatırım Teşkilâtı» kurulmalıdır. Böyle bir teşkilâtın kurulması işlerin rasyonel bir şekilde cereyanı ve yabancı sermaye yatırımlarına memleketin ekonomik imkânları hakkında bilgi verilmesi, onlarla iyi münasebetler tesisi için zaruridir.

6224 sayılı kanun, yabancı sermayeyi hangi sahaya yatırılmak istenirse istensin, sektörler itibariyle bir tefrik yapmaksızın aynı derecede teşvik etmektedir. Halbuki, bir memlekette ekonomik gelişme için bütün yatırım sahalarının aynı önemi haiz olduğu iddia edilemez.

Tamamen iktisadî plânlama konusuna dahil bulunan bu meselenin ekonomik

gelişmelerini tamamlamakta olan memleketlerin yabancı sermayeyi teşvik kanunlarında önemle ele alınmış bulunduğunu görüyoruz.

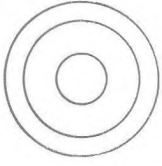
Nitekim, 1953 tarihli Yunan Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu, esas itibariyle ihracata müteveccih sanayi ve maden teşekkülleri ile Yunanistan'da ilk defa kurulan ve mühim miktarlarda yıllık döviz tasarrufu temin eden teşebbüsleri türlü vergi kolaylıkları ve muafiyetleri ile teşvik etmektedir. (2)

6224 sayılı kanunda memlekete girmesi Komite tarafından kararlaştırılan sermayenin sahibi ile yapılacak müsaade mukavelelerinde nelerin zikrolunacağı kaydedilmiş değildir. Halbuki, bu mukavelelerin çerçevesini ve ana hatlarını tayin etmek üzere kanuna bu yolda bir hüküm koymak, hem yabancı yatırımcıyı tenvir ve hem de Komitenin yetki sınırlarını tayin etmek bakımlarından uygun olur.

Netice itibariyle görülüyor ki, gerek gerek Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânının 1966 yılı programında Yabancı Sermaye konusunda alınması istenilen tedbirler, gerek bizim bu konudaki tetkiklerimiz 6224 sayılı kanunun yeni baştan ele alınarak yurt menfaatlerine daha uygun bir hale getirilmesini gerektirmektedir.

- (2) *Décret-Loi 2687/1963 sur les investissements et la protection des capitaux étrangers. Athènes, 1960.*

ADRES KİTABI

İhracatta Vergi İadesi

Yazan: S. Yenal ÖNCEL

İhracatı geliştirmek ve artırmak gayesi ile 1.7.1963 tarih ve 261 sayılı kanunla ihracatta vergi iadesi müessesesi vergi sistemimiz içine girmiş bulunmaktadır. Kanunun çıkmasından ve yürürlüğe girmesinden beri üç sene geçmesine rağmen az rağbet gördüğü gibi bu işle ilgili olanların dahi ihracatta vergi iadesi gibi bir sistemden haberdar olmadığı görülmüştür. Kanunun ehemmiyeti göz önüne alınarak mesele üç ayrı yazı şeklinde ve birbirini takiben mecmuuda yayınlanacaktır.

Bu basıda kısaca ihracatta vergi iadesi müessesesinin nazari yönü ele alınacak ve Türkiye'deki tatbikat ile muhtelif bağlantılar kurulacaktır. Gelecek yazımızda memleketimizdeki tatbikat incelenecek ve yazının üçüncü bölümünde ise sistemin bir toplu kritiği yapılacaktır.

İhracatta Vergi İadesi Nedir?

Mamüllere ihraç gücü kazandırmak amacı ile, bünyelerine girmiş vergi, resim, harç ve benzeri tesirlere sahip mükellefiyetlerin bunların ihraçları halinde ilgililere iade edilmesini gerektiren bir sistemdir.

«İhracatta Vergi İadesi» sistemi ile mamüllerin imâlleri sırasında, başlangıçtan itibaren, muhtelif şekillerde maliyet-

lerine katılmış bulunan vasıtalı ve vasıtasız vergiler iade edileceği gibi harç ve resim vs. mükellefiyetlerde aynı muameleye tabi tutulmaktadır.

«İhracatta Vergi İadesi» ile bir yandan ihracatı artırmak gayesi güdüldüğü gibi ihraç gücü olmayan yani dış pazarlarda rekabet imkânı az veya hiç olmayan maddelere ihraç gücü kazandırmak amacı esas alınmaktadır.

İhracatta Vergi İadesi Hangi Maddelere Yapılmal ve Yapılmaktadır?

İhracatta Vergi İadesini ziraat, madencilik ve sanayi yönünden ayrı ayrı inceleyip meseleyi ele alalım.

1. Ziraî ürünler yönünden ihracatta vergi iadesi, sistemine memleketimiz bakımından meseleye bakacak olursak, ziraî mahsulleri dahil etmek muhtelif bakımlardan reddedilebilir.

a) Bilindiği gibi vergi iadesi müessesesi ile esas itibarıyla ihracatı artırmak gayesi güdülmektedir.

Ziraî ürünler ise genel olarak hava şartları ile ilgili olduğundan bu artışın vergi politikası ile sağlanması imkân azdır.

b) Diğer taraftan çoğunlukla ziraî

ürünlerin bir ihraç gücü mevcuttur. Kaldı ki ziraî mahsulleri kendisine ancak yeten bir memleketin bu ürünleri için ihraç teşviki yoluna gitmesi müdafaa edilemez.

Ancak memleketimiz bakımından, «ihracatta Vergi İadesi» ne halen tabi tutulmamasına rağmen, narenciye, fındık vs. gibi ziraî ürünlerin iade sistemi içine alınması kanaatımızca yerinde olur.

2. Madenler

İşlenmemiş ve ham veya yarı mamûl şeklinde olan madenlerin ihraç edilmesi memleketimiz ekonomisi bakımından bir çok mahzurlar taşıdığı malûmdur. Bu sebeple madenlerinde halen memleketimizde olduğu gibi bu sistem içine dahil edilmemesi yerinde olur.

3. Sınai mamûller

261 sayılı kanunumuz Vergi İadesinden faydalanan ihraç maddeleri olarak münhasıran sınai mamûlleri hedef tutmuştur.

Bilhassa az gelişmiş memleketlerin kalkınması bakımından sanayileşmenin önemi açıktır. Sanayinin ilerliyebilmesi ve üretimin çoğalması ise talebinin artmasına bağlıdır. Memleketimiz gibi gelişme yönünde bulunan ülkelerde, diğer sektörlerde bir fazla meydana gelmelidir ki sınai mamûllere olan talep artsın ve büyüme oranı yükselsin. Memleketimizde ziraat sektöründe üretiminin azalması ve gizli işsizliğin fazla olması bu fazlanın meydana gelmesini engellemekte ve sınai mamûllere olan iç talep kifayetsiz kalmaktadır. Bu bakımdan sınai mamûllere dış talebi artırmak zarurîdir.

Şüphesiz her türlü sınai mamûle, ihracatını teşvik etmek ve dış talebi sağlamak amacı ile vergi iadesi düşünülemez. Kanaatımızca bir mamûl, böyle bir teşvikten ancak şu şartlar mevcut olduğu takdirde istifade etmelidir,

a) Bir mamûl için iç talep kifayetsiz olmalı veya artırma imkânı olmamalı.

b) İhraç edilecek mamûlün ihraç gücü az olmalı veya olmamalı. Yerli mamûlün milletlerarası piyasalar, fiyat seviyeleri itibariyle bir rekabet gücü sağlama ihtiyacı olmalıdır. Böylece iç fiyatı dış piyasa fiyatları üstüne çıkaran tesirler bertaraf edilecektir.

Zaten ihraç gücü olan veya iç talebi karşılamayan mamûllere ihraç için vergi iadesi politikası takip etmek düşünülemez. Memleketimizde bu mamûlleri kanunun şumûlü dahilinde teşkil olunan ihracatta Vergi İadesi Komisyonu, (İVİK) gerek ilgililerin gerekse komisyon üyelerinin teklifi ile tesbit etmektedir. Bu konuya gelecek yazımızda değineceğiz.

İhracatta Vergi İadesi Yapılacak Olan Kimse

İhraç edilen mamûlün imâl eden ve ihraç eden kimseleri ayrı ayrı mütalâa ettiğimiz takdirde, ilk nazarda malı imâl edene vergi iadesi yapılması gerekli olduğu akla geliyorsa da, aşağıda belirttiğimiz sebeplerden dolayı ancak ihracatçı bu haktan istifade edebilmektedir. Bu nedenleri şöylece sıralayabiliriz:

a) Esas itibariyle beklenen dövizî realize eden ve dış piyasalarda yerli mallara karşı talebi bulan ihracatçıdır. Bu sebeple ihracatçının vergi iadesinden istifade etmesi normal bir neticedir.

b) Çoğu durumlarda mamûlü imal eden kimseyi bulmak güç olduğu gibi bir kaç imalatçının bulunması halinde de bu tesbit imkânsız hale gelir. Örneğin hediyelik eşya ihtiyacı halî.

c) İhracatçının birinci etapta vergi iadesi yolu ile eline geçmiş bulunan meblâğ ikinci durumda imalatçıya kısmen ve-

ya tamamen yansıyabilir. Çünkü imalâtçının malına karşı mevcut ve sabit olan iç talep ihracatçının bu mamûlü dış piyasalara açmasıyla dış talepte takviye olur ve artar. Böylece meydana gelen talep artışı, fiyat tesiri yolu ile ihracatçının elde etmiş olduğunun bir kısmının imalâtçıya yansımaya sebep olur.

Kaldı ki çoğu kerre olduğu gibi ihracatçının aynı zamanda imalâtçı olmasına da bir mani yoktur.

İhracatta Vergi İadesinin Devlet Yönünden Bir Vergi Kaybına Sebebi Olup Olmadığı Münakaşası.

Bu tenkitler ve bunlara verilen cevaplar şu şekilde sıralayabiliriz.

Tenkid - 1. ihracatta vergi iadesi evvelce alınmış olan vergilerin geri verilmesi olduğuna göre bir vergi kaybına sebebiyet vermektedir.

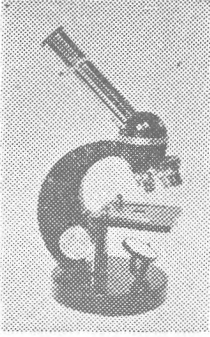
Cevap - 1. İhracatta Vergi İadesi sistemi ile, ihraç gücü olmayan mamûllere bu gücü kazandırmak amacı güdüldüğünden, sistem kurulmadan önce, bahsi edi-

len mamûller ya çok az veya hiç ihraç edilememekteydi. Sistemin teşvik ettiği ve eskiden olmayan daha doğru bir ifade ile talebi iç taleple kısıtlı bulunan veya hiç iç talebi olmayan bir mamûle, vergi iadesi yapıldığından bir vergi kaybı düşünülemez.

Tenkid - 2. İhracatta vergi iadesi yapılan mamûllere doğru bir kaynak akımı doğacağından başka sahalarda vergilendirilen kaynakların bu sahaya kayması ile bir vergi kaybı meydana gelebilir.

Cevap - 2. Bahsi geçen hal kaynakların tam kullanım durumunda bahse mevzudur. Zaten böyle bir halde bu teşvik tetbiri anlamını kaybeder. Eksik kullanım halinde ise vergi kaybına sebebiyet verecek şekilde bir kaynak hareketi düşünülemez. Çünkü neticede vergili ve vergisiz sahalardaki kaynakların elde etmiş ücretler denklesecektir.

Bu hususlardaki kanaatlerimizi sistemin kritiğini yapacağımız üçüncü kısımda belirteceğiz ve gelecek yazımızda da Türkiye'deki «İhracatta Vergi İadesi» sisteminin tatbikatına değineceğiz.

Profesör W. Röpke'ye dair

Prof. FINDIKOĞLU

— I —

Geçenlerde İktisat Fakültesinin eski mezunlarından olup «İktisat Dergisi» ni çıkaran genç arkadaşlarla Kadıköy Vapurunda buluşmak kısmet oldu. Kısmet oldu diyorum; çünkü ecnebi diyarlardaki arkadaş ve dostları, aynı şehirdekilere nisbetle daha sık görüyoruz. **Koca İstanbul!** Galiba coğrafi vaziyetteki münasebetsizlik insanlararası münasebetleri asgariye indiriyor!

Genç arkadaşlarım, önce Dergilerine karşı alâkasızlığımdan serzenişle bahsettiler. Mecmualarının biraz da benim için meslek dışı olduğunu söyleyerek iktisatçı hocaları (salık) verdim. **Fakat** bu davranış onları tatmin etmedi. Derslerde söylediğim sözlerden birini, «Her ekonomik hâdise sosyal, her sosyal şey bir az da ekonomiktir» kelâmını yadettiller! Susmak icap etti ve söz verdim.

— II —

O buluşmadan bir müddet sonra Frankfurt Üniversitesi Profesörlerinden ve İktisat Fakültesinin eski değerli hocalarından Prof. Neumark'ın delâleti ve

Frankfurt Üniversitesi İçtimaiyat Enstitüsünün daveti üzerine bir kaç meslektaş Almanya'ya gittik. Bu davet meğerse, 1933-1934 ders yılında memleketimize gelen 60 kadar Alman ilim adamı içinde sayısı onu bulan sosyal ve ekonomik ilimlere mensup Profesörün, Almanya'nın ana ve baba gününde Türkiye'deki misafirlikleri dolayısıyla İstanbul Üniversitesine karşı, bir şükran işareti imiş. Açılış konuşmaları arasında memleketimize hizmetleri dokunmuş olanlardan göçenler ve yaşayanlar yâd edildi. Frankfurt'a varışımızdan bir kaç hafta önce İsviçre'de vefat eden Prof. W. Röpke'nin ismi bir hüznün ve teessür halesi içinde anıldı.

— III —

Memlekete döndükten sonra «İktisat Dergisi» için düşündüğüm konuların başında Türkiye'de diğer Alman ekonomistlerine nisbetle az, yani dört sene kadar kalmasına rağmen hizmeti ve tesiri büyük olan Prof. Röpkeyi bildiğim kadar onun talebeliğini yapmamış iktisatçı gençlerimize tanıtmak istedim. Hizmet sahasında ilerlemiş olan mezunlarımızın bir kısmı onun hocalığını her halde hatırlı-

yacaklardır.

W. Röpke bir köy doktorunun oğlu 1899 da Hanover'de doğmuş. Alman öğretim sistemi icabı geniş ve değişik mevzularla alâkalı bir Üniversite tahsili yapıyor. Felsefe, sosyoloji ve iktisat tarihi klâsik ekonomi yanında yer almaktadır. Bir kaç Üniversite değiştirdi ise de en çok Göttingen, Tübingen'de okudu. 22 yaşında Marburg Üniversitesine doçent oldu. Profesörlüğü gecikmedi. İki sene sonra 1924 de Prof. Kessler'in de hocalık yaptığı Jena Üniversitesine Profesör oldu. Sırasıyla Graetz, İstanbul, Cenevre Üniversitelerinde hocalık yaptı. Türkiye'deki ikametini 1934-1938 arası devreye düşüyor. Bu kısa devrede başta «Cemiyet ekonomisi» olmak üzere bazı eser ve yazıları Türkçe intişar etti. Onun yanında asistan ve doçent olarak çalışanların hatıralarını dinlemek bizler için de faydalı olur. Mecmua bunları vazifeye davet edebilir.

Hatırladığıma göre Türkiye'de bulunduğu zaman birçok Avrupa ve Amerika Üniversitelerinin davetleriyle karşılaştı, neticede Cenevre'deki «Yüksek Beynelmillel Tetkiklerle alâkalı Üniversiter Enstitü - Institut Universitaires des hautes études internationales» in davetini kabul etti. 1938-1966 arasında Mısır'da (1951) ve Amerika'da (1954) de tedrisatta bulundu ise de daimi çalışma merkezi Cenevre idi. Vefatı da bu şehirde vaki oluyor (12 Şubat 1966)

— IV —

Prof. Röpke'nin iktisatçılığını, doktrin bakımından Neo-Liberalizme mal edilmektedir. Ona göre zamanımızın buhranı liberalizmin neticesidir, fakat bu buhran yine onun kadrosu içinde çözülecektir. Ama eski liberalizme doğmatik şekilde bağlı kalmakla değil. Günden güne sosyolojiye ve iktisat felsefesine meyleden modern iktisatçılık, Röpke'de

başlıca temsilcisini bulmaktadır. «Bugünün iktisadî buhranı- Gesellschaftskrisis der Gegemmuart» adlı, tenkitçilerce «şaheser» sayılan kitabında «iktisadî menfaatler ve sosyal sınıflar ortasında bir kıymet tasavvuru ve duygusu» na ihtiyaçtan bahseder. İktisat siyasetine, telkin ettiği tedbirler, mülkiyet, hürriyet ve orta sınıf himayesi etrafında toplanır. Türkiye'yi terkettikten sonra daimi muharrirliği yaptı. «Cenevre gazetesi» nde neşrettiği «Mülkiyet felsefesi» isimli makale o zamanlar «İş ve Düşünce» dergisinde tercüme edilmişti. Bu tercümeyi tekrar neşretmek iktisadî siyasetçilerimiz, hatta iktisadiyata ideoloji karıştırmak hevesinde olan kültürsüz kimseler için yol gösterici mahiyetini hâlâ muhafaza etmektedir. Yazının en başına İngiliz feylosofu Bacon'un bir vecizesi konmuştur:

«Bir yere biriktirilmiş olan gübre kendisine de, bulunduğu yere de zarar verir. Mülkiyet'de gübre gibidir!»

Aldanmıyorsam Röpke'nin ekonomik sistemi bu vecizede en güzel hülâsasını buluyor. Mülkiyet gübre gibidir. Tek ellerde (bu eller fert de olabilir, diktatör, devlet te...) toplandığı takdirde bir yerde biriktirilmiş gübreye benziyecektir. O halde gübre gibi mülkiyeti de dağıtmalıyız. Bu düşünceden sonra ele aldığı orta sınıf sosyolojisi, Röpkeyi aynı zamanda sosyolog mertebesine yükseltmektedir.

— V —

Prof. Röpke, kürsüsü ile yetinen ilim tiplerinden değildi. Prof. Erhard ile birlikte senelerce Adenauer'ın «İktisat meclisi» nde müşavirlik etmiştir. Bu müşavirlikte Prof. Rüstare ile Prof. Neumark'ın da bulunduğunu bu vesile ile işaret etmek isterim. Eğer bir Alman iktisadî hârikası varsa bu ilmi düşüncenin ve gerçek ilmin istediği ekonomik siyasete yer veren bir politikanın eseridir. Şunu

da söyleyeyim ki 1934-1950 arasında memleketimizde hizmet eden Alman iktisatçıları, Üniversitede tertip ettikleri ve iş adamlarının da davet edildiği seminerlerde Türkiye'nin biraz renksiz ve istikametsiz olan ekonomi siyasetini tenkit etmek istemişlerdi. Fakat bir defasında bu telkinlerden memnun olmayan Ankara'nın «ders'lerinle uğraşınız, bize ders vermeyiniz!» nevinden ihtarına maruz kalmışlardı! Ne kadar yazık değil mi? Buna rağmen Prof. Neumark'ın (Gelir vergisi) reformunda, Prof. Kessler'in (Sendikacılık) sahasında Üniversite dışı gayretleri insafli olanlarca hiç bir zaman unutulmaz. Nitekim geçen yıl Üniversitemizin Prof. Neumark'a verdiği Fıhır Doktor-

luk Diploması bu minnetarlığın nişanesidir.

Hülâsa Röpke, şahsiyeti ve iktisadi istikameti ile bugünün Türk iktisatçısı için «model» sayılsa yeridir. Tanrı top-rağını bol etsin!

Mecmuamızın notu :

Hocamız Fındıklıoğlu'nun bu yazısını neşrederken okuyucularımıza şu haberleri verelim: 1) İktisat Fakültesi; Profesör Röpke, Profesör Kessler, Profesör Rüstori için de Doktorluk diplomaları hazırlamakta idi. Fakat eccl, engel oldu. 2) İktisat Fakültesi Mecmuası, Prof. Röpke için bir hususi nüsha hazırlamaktadır. Fakültemizi tebrik ederiz.

Türkiye'de Yabancı Sermaye Yatırımları

Yıldırım KILKIŞ

İstanbul Ticaret Odası
Grup Müdürü

1) Türkiye'de sanayileşme :

Türkiye ekonomisi öncelikle tarımsal bir ekonomidir. Bununla beraber, başlangıcı 1933 yılına kadar uzanan bir sanayileşme plânının uygulanmasının sonucu olarak, tarımın millî gelir içindeki payı 1927 de % 67 iken 1964 te % 37,1 e inmiş, sanayiın millî gelir içindeki payı da aynı dönemde % 10 dan % 18,9 a yükselmiştir.

Genç Türkiye Cumhuriyeti, bu plândan, bugün yaklaşık olarak sayıları 150 yi, toplam aktifleri de 40 milyar lirayı bulmuş olan İktisadî Devlet Teşekkülleri ni çıkarmıştır.

Bu plânlı kalkınma fikrinin uygulanması 1938 den sonra mümkün olamamıştır; bunun başlıca nedenleri ikinci cihan savaşı ve özel sanayi yatırımlarındaki sürekli yükselişin sonucu olarak ortaya çıkan karma ekonominin benimsenmiş olmasıdır. Örneğin, 1950 de Türkiye'de sanayi kuruluşu niteliğini taşıyan (*) 2618

kuruluşun sadece 103 ü kamu kurumu olup geri kalan 2515 i özel sektöre aitti.

1962 de sayıları 6864 e yükselen sanayi kuruluşlarının ise ancak 226 sı devlet sektörüne, geri kalan 6638 i de özel sektöre aitti. 1965 yılında sanayiın millî gelire oranı % 18,9 olup İktisadî Devlet Teşekküllerinin bunun içindeki payı 1/4 tür.

Cumhuriyetin ilk yıllarında, memleketin muhtaç olduğu ağır sanayi Devlet tarafından kurulmuştu. Bundan ötürü, şimdi özel sektörün kurmakta olduğu tekstil, çelik, çimento, kimyevî madde ve petrol sanayii dalları başlangıçta devlet tarafından geliştirilmiştir.

Bugün devlet, öncelikle özel sektörün kuramayacağı kamu hizmetleri ve alt yapı hizmetleri diye sınıflandırılabilir dallarda yatırım yapmaktadır.

Yatırım yapılan özel sektör sanayii, özellikle, ikinci dünya savaşından sonra hızla ilerlemiştir.

Türk mamûl mallarını standardize edebilmek ve bunlara, benzeri malların dünya piyasalarında sahip oldukları kali-

(*) En az beş işçiye ve muharrik kuvvete sahip olan veya muharrik kuvveti olmaksızın en az on işçiye sahip olan kuruluşlar.

teleri verebilmek için Türk standartları hazırlanmıştır. Bu amaçla, 1954 yılında Odalar Birliği Türk Standardlar Enstitüsünü kurmuştur. 1960 yılında bir kanunla bağımsız hale gelen bu Enstitü, hâlen, dünyadaki çeşitli benzeri kurumlarla işbirliği etmektedir. Enstitü aynı zamanda, sınaî ve ticarî malların önem sırasına göre normlarını hazırlamakta ve bunun için de devamlı olarak teknik ve ticaret hayatının ileri gelen kurumlarıyla temaslarda bulunmaktadır.

2) Beş Yıllık Kalkınma Plânı :

Türkiye'nin son yıllarında varılan ölçüde gelişmesini sağlamak ve memleketin insan kaynaklarını, tabii kaynaklarını ve üretim kaynaklarını en iyi şekliyle işletebilmek için, hükümet 1963 te her biri beşer yıllık üç dönemde uygulanacak on beş yıllık bir kalkınma plânı hazırlamıştır. 1963-67 dönemini içine alan ilk beş yıllık plân, devletin sorumluluğu altına girecek kalkınma alanlarını öncelikle alt yapı ve kamu hizmetleri yatırımları ile yerli ve yabancı firmaların öncelikle sınaî yatırımlarda katılmasını isteyen kalkınma alanlarını ayrı ayrı göstermektedir. Bu ilk plân kanunlaşmış olup hâlen uygulanmaktadır. Bu plânın hazırlanmasında ekonomik amaçlar ve harekete geçirilecek kaynaklar on beş yıllık bir perspektif içinde düşünülmektedir.

1963 te başlamış olan bu plânlı kalkınma devrini iyi anlayabilmek için, bazı temel sorunlar hakkında bilgi vermek, belli başlı kilit noktalarını kısaca gözden geçirmek ve üzerinde durulacak kurumları işaret etmek uygun olacaktır.

İlk Beş Yıllık Plânda yer alan aşağıdaki rakamlar, Türkiye'de çözümlenmesi gereken sorunların büyüklüğünü iyice belirtmektedir.

Türkiye'de köylerin % 53 nde ve kasabaların % 55 inde içme suyu ya hiç

yoktur, ya da yeteri kadar değildir. Nüfusun % 69 u elektrikten yoksun yaşamaktadır. 4000 kişiye tek bir tabip düşmektedir. Hastahanelerde bir hemşire, ortalama olarak, on bir yatağa bakmak zorundadır. Öğretmen başına 60 öğrenci vardır. Bir tarım uzmanı ise ortalama olarak 25-30 köyden sorumludur. Şehirlerde oda başına nüfus oranı 2,7, köylerde 2,1 dir. Şehirlerde konutların % 30 u çok fakir koşullar içindedir. Memleketin en büyük üç şehrinde nüfusun % 30 u tek odalı konutlarda yaşamaktadır. Gecekondularda yaşayanların sayısı ise 1,5 milyonu aşmaktadır.

Öte yandan Türkiye'nin nüfusu hızla yılda % 3 e yaklaşan bir orana artmaktadır. İşin en fazla olduğu mevsimde bile tarım sektöründe 1 milyon civarında işsiz vardır. Bugünün işsizleri ve ileride iş gücüne katılabileceklerle birlikte, ekonomik kalkınma amaçlarında kullanılabilir kaynakları teşkil etmektedir.

Yukarıda sıraladığımız ve daha başka sorunlar gözönüne alınarak Beş Yıllık Plânda kalkınma hızı yılda % 7 olarak tesbit edilmiştir. Plânın uygulanmasından önceki son beş yılda yıllık yatırım ortalaması gayri safi milli hasılanın % 14,8 i idi. Bunun GSMH'nın % 12,8 ini karşılayan kısmı yerli kaynaklardan, geri kalan da dışarıdan sağlanmaktaydı. Plân döneminde ise yatırım ortalamasının GSMH'nın % 18,3 üne çıkacağı, bunun 3,5 inin dış kaynaklardan, 14,8 inin de memleket içinde karşılanacağı öngörülmüştür.

% 7 kalkınma hızına varabilmek için Plân, uygun ortamın temelini kurmaya çalışmaktadır; bu da özel sektör teşebbüslerinin mantıkî ve prodüktif çalışma metodlarına doğru yöneltmesi yolu ile olabilir. Özel sektörün istenen alanlarda yatırım yapması enformasyon ve finans-

manla desteklenebilecektir. Bundan başka, memleketin az gelişmiş bölgelerinde yatırımlara bazı vergi tâvizleri tanınmaktadır. İhracatı teşvik için, ihraç edilen maldan evvelce alınmış istihşâl vergisi ve benzeri başka vergiler geri verilmektedir. İhraç malının bünyesinde bulunan bir ham maddenin geçici ithâli de kolaylaştırılmaktadır.

Kalkınma Plânında özel sektör için öngörülen amaçlara varmak, yabancı yatırımların teşviki ile daha kolaylaşabilir. Yabancı yatırım sahiplerine Türk firmalarla aynı faaliyet sahalarında teşebbüse geçme hakkı veren, yatırım konusu kuruluşun kamulaştırılmasında ödeme ve transfer garantisi veren, haksız rekabete karşı koyma serbestliğinde ve kazancın transferi konusunda güvenlik tesis eden yürürlükteki Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu uygun bir hukukî ortam yaratmaktadır.

3) Türkiye’de yabancı firma kurmanın bağlı bulunduğu mevzuat :

Osmanlı tarihine kısaca bir göz atılırsa, İmparatorluğun milletlerarası ilişkilerinin ne kadar çeşitli ve ilgi çekici kademelerden geçtiği görülür.

İmparatorluğun en parlak dönemlerinde Avrupalılara ve başka komşu ülkeler mensuplarına dostluk ve iyiniyet gösterisi olarak ekonomik imtiyazlar tanınmaktaydı. Daha sonraki asırlarda, Osmanlı gücü sönerken, bu imtiyazlar yavaş yavaş kapitülasyonlara dönmüştür. Birinci dünya savaşından sonra 1923 te Lozan Andlaşmasıyla bu imtiyazlar kaldırılmıştır. Kapitülasyonların acı hatıraları tamamen silininceye kadar, yeni Türkiye Cumhuriyeti hükûmeti yabancılarla işbirliği ederken çok ihtiyatlı davranmıştır; ancak ikinci dünya savaşından sonradır ki, Türkiye’nin milletlerarası ticarî ve iktisadî ilişkileri daha normal bir akışa girmiştir.

Türkiye’nin yabancı sermaye ile ilişkilerini düzenli bir çerçeve içinde organize etme yolunda ilk adım 1950 de atılmıştır. 1954 te de bazı değişikliklerden sonra, hâlen yürürlükte olan 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu kabul edilmiştir.

A — Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu :

6224 sayılı kanun, Türkiye’nin 6326 sayılı Petrol kanununun kapsamına girenler dışında bütün yabancı yatırımların uygulanmasındaki tutumunu çizmektedir.

Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunun belli başlı hükümleri şunlardır:

Birinci madde, Kanunun Türkiye’ye ithal edilecek yabancı sermayeye ve dışarıdan yapılacak istikrazlara uygulanacağını ifade etmektedir. Bunun için de yatırım yapılacak teşebbüsün

- I — Memleketin ekonomik gelişmesine yararlı olmasını,
- II — Yerli özel teşebbüslere açık bulunan bir alanda çalışmasını,
- III — Tekel veya özel bir ayrılık anlamı taşımamasını şart koşmaktadır.

Kanun, bu koşullarla ve Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesinin kararı ve Bakanlar Kurulunun onayı ile Türkiye’ye girecek yabancı sermaye ve dışarıdan alınacak ödünç paralara uygulanır.

Kanun, aşağıdaki kâr ve sermaye stoklarının tâbî oldukları ana yabancı sermayenin mensup olduğu menşek parasıyla ve transfer günündeki geçer kur üzerinden Maliye Bakanlığının izni alınmaksızın transfer edilmesine cevaz vermektedir:

- I — Yabancı para şeklindeki sermaye,

II — Makine, teçhizat, âlât ve bu mahiyeteki mallar, makine aksamı, yedek parçalar ve malzeme ile Komitenin kabul ettiği sair lüzumlu mallar,

III — Lisanslar, patent hakları ve âlâmeti farika gibi fikrî haklar ve hizmetler,

IV — Yeniden sermayeye çevrilen kârlar.

Kanun aynı zamanda kazançları memleketin ekonomik kalkınmasına yararlı görülen alanlara yatırılmasına da cevaz vermektedir. Ana yabancı sermaye, nakid, âlet, teçhizat, tesislerde kullanılan malzeme, uygun bir miktarda yedek parça, komisyon ücreti, deneme dönemi çalışmalarının kapitalize edilmiş tutarı, mühendislik ücretleri ve başka özel inceleme etüdlerini içine almaktadır.

Türk hükûmeti, birinci maddenin öngördüğü koşullara sahip bir kuruluşun yabancı istikrazdan temin edilmiş sermayesini ve faizini, bir milyon lirayı aşmamak şartıyla, teminat altına almaktadır.

B — Yatırımlar için müracaat şekli:

Projesinin fizibilite etüdlerini yapan ve bunu Türkiye’de Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununa uygun olarak gerçekleştirmeye karar veren yabancı sermaye sahibi, teklif ettiği yatırım hakkında onayını almak üzere Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesine müracaatta bulunur. İki kısımdan meydana gelen bu müracaatın ilk kısmı bir «genel soru kâğıdı»dır. Bunda, teklif edilen yatırım ve finansmanı hakkında genel bilgi verilir.

İkinci kısım bir «özel soru kâğıdı»dır. Bunda yatırım hakkında daha ayrıntılı bilgi verilir. İmâlat sanayii, madencilik ve turizm için ayrı özel soru kâğıdı vardır.

Yatırım yapmak isteyen müracaatçı

malzemesini mümkün olduğu kadar ayrıntılı olarak gösterecektir. İstatistik rakamlara dayanan belgeler ve yatırımla ilgili olup da soru kâğıtlarında hakkında bilgi istenmemiş olabilecek başka malzemeleri de yazılı ve çizili olarak belirtcektir. Müracaatta yatırım konusu madenin önceki yıllarda dışarıya satışından elde edilmiş dövizin veya dışarıdan getirilen bir mal ise, artık getirilmemesi hâlinde memlekette kalacak dövizin açıkça gösterilmesine özellikle dikkat edilecektir.

Yatırım Komitesi bürosuna gönderilecek müracaat en az beş kopya olacaktır. Komite aşağıdaki yedi üyeden meydana gelmektedir:

- 1 — T.C. Merkez Bankası Genel Müdürü,
- 2 — Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürü (Komitenin sekreteri),
- 3 — Maliye Bakanlığı Hazine Genel Müdürü,
- 4 — Sanayi Bakanlığı Sanayi Dairesi Başkanı,
- 5 — Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Enerji Dairesi Başkanı,
- 6 — Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Madenler Dairesi Başkanı,
- 7 — Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Genel Sekreteri.

6224 sayılı kanunun 8 nci maddesi Komitenin müracaatlara en geç on beş gün içinde cevap vermesini öngörmektedir. Komitenin onayı bu süre içinde verilmekle beraber, uygulamada bir takım beklemler görülmektedir. Bunun belli başlı sebebi müracaatın fikri alınması istenen çeşitli bakanlıklara, dairelere ve Odalar Birliğine ve Devlet Plânlama Teşkilâtına ayrı ayrı gönderilmesidir.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında öngörülen genel amaçlara uygun düşmeyen bir projenin onaylanması ihtimâli zayıftır. Bundan ötürü, yatırım yapacakların, müracaatı yapmadan evvel, projenin Plâna uygun olup olmadığını araştırmaları gerekmektedir. Müracaat Yabancı Sermayeyi Teşvik Komitesi tarafından onaylandıktan sonra Bakanlar Kuruluna sunulur. Kurulun onayından sonra uygulamaya geçilir.

Müracaatın Komite ve Bakanlar Kurulunca onaylanması yabancı sermaye sahibi teklif edilen yatırımı gerçekleştirmek için kanunen bağlamaz.

C) Yabancı sermaye yatırımının uygulanmasında yardımcı kurumlar:

1) Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği - Ankara Odalar Birliği, özel sektörün Türk ekonomisinin refahı çerçevesinde gelişmesine yardımla görevli bir kurumdur. Özellikle Birliğin Sanayi Bölümünün görevi özel sektör ve yabancı özel teşebbüse yardımdır.

1963 yılında bu Sanayi Bölümüne bağlı olarak özel sektörü yatırımlara teşvik amacıyla «Yatırım Teşvik ve Enformasyon Merkezi» veya kısaca TIPIC (*) adını alan bir büro kurulmuştur.

- 2) Ticaret Bakanlığı
İç Ticaret Dairesi
Ankara
- 3) Sanayi Bakanlığı
Sanayi Dairesi
Ankara
- 4) Maden Yardım Komitesi
Atatürk Bulvarı Terzioğlu Hanı
Sihhiye (Ankara)
- 5) İhracatı Geliştirme Merkezi IGE
ME

(*) TIPIC - Türkiye Odalar Birliği Şehit Teğmen Kalmaz Cd. 30 Ankara.

Atatürk Bulvarı Terzioğlu Hanı
Sihhiye (Ankara)

IV — Yatırımları teşvik tedbirleri :

Yerli olsun, yabancı olsun yatırım yapmak isteyenlerin yararlanabilecekleri dört önemli avantaj vardır. Bunlardan birincisi uygun bulunan yatırımlara tanınan vergi kolaylıkları, ikincisi yatırımdaki aynı sermayenin ve ham maddelerin ithal resimlerinde bir indirim yapılması veya bunlardan hiç ithâl resmi alınmaması, üçüncü ihracat kolaylıkları, sonuncusu ise ithalat imkânlarının azaltılması veya büsbütün ortadan kaldırılmasıdır.

Bu dört kolaylığın ayrıntılı olarak tanımlanması şöyledir:

A — Yatırım indirimi :

1.1.1963 ten sonra yapılan yatırımların vergi indiriminden yararlanmaları için şu nitelikler aranmaktadır:

- 1) Devlet Plânlama Teşkilâtının plânlarına uygun olmak,
- 2) Aşağıdaki amaçlardan birine yaramak:

- I — Üretimi arttırma,
- II — Verimliliği yükseltme,
- III — Dış memleketlere mal satışını geliştirme,
- IV — Doğal veya yapma ürünlerin niteliğini yükseltme,
- V — Kültür seviyesini yükseltme,
- VI — Bilimsel ve teknik araştırma alanında olma,
- VII — Dışarıdan turist çekme.

3) Lojman dışında kalan konutlar, makine, tesis, donatım, ulaştırma araçları ve benzeri gibi yeni kuruluşlar meydana getirmek (torak veya yedek parça kazanmak izin yapılan yatırımlar bu tanımlamaya girmez),

4) Mükellefin kârlarının bilanço hesabına göre tesbit edilmesi.

Yatırımın tutarı: yatırımın tutarında aşağıdaki hudutlar gözönünde bulundurulacaktır.

Yukarıda tanımlanması yapılan yatırımlarda: 250.000 lira
Tarım yatırımlarında: 50.000 lira
Devlet Plânlama Teşkilâtının bölgesel plânlarında yer alan yatırımlar ve Yüksek Plânlama Kurulunun kabul ettiği millî ekonomi yönünden özel önem taşıyan faaliyet alanlarında yer alan yatırımlar: 125.000 lira

Yatırımın plânları, projeleri, malî hesapları ve uygulama süresi, Maliye Bakanlığınca, Devlet Plânlama Teşkilâtının fikri alınarak incelenir.

İndirim, sadece ana sermaye ile karşılanan veya onun teminatı altında olan kısma uygulanır. Yani, yatırımın değeri, ya bir şirketin evvelce mevcut işler sermayesinden veya yeni sermaye olarak konmuş fondan elde edilecektir. Kredi ile karşılanamaz.

Yukarıdaki hükmün tek istisnası, bazı kamu kurumları ve bankalar tarafından çiftçilere tanınan kredilerin ana sermaye addedilmesidir. Tahviller de ana sermaye işlemine tâbi tutulmaktadır.

Yatırım indirimi sadece yatırımla ilgili ve ticaret ve tarımdan elde edilen kârlarda uygulanır; bir malî yılın kârında % 20 yi geçemez. Bu oranı aşan mikdar bir sonraki seneye aktarılır.

İndirim oranı: Aşağıdaki yüzdeler kabul edilmiş yatırımların vergi hesabından düşülebilir:

Bölgesel kalkınma plânları çerçevesine giren yatırımlarda	% 50
Tarım yatırımlarında	% 40
Diğer yatırımlarda	% 30

İndirimin uygulanmasına örnek: aşağıdaki örnekte, yatırımın % 30 indirim-

den yararlanan tipte olduğu düşünülmüştür:

1963 te kabul edilen yatırım	500.000 lira
1963 te net ticarî kâr	
(vergiden önce)	300.000 lira

Yatırım indirimi 500.000 liranın % 30 u yani 150.000 lira olacaktır. Fakat, bu rakam işletmenin net kârı olan 300.000 liranın % 20 sini yani 50.000 lirayı aşamayacağına göre geri kalan 90.000 lira bir sonraki seneye devredilecektir.

S ü r e: Yatırım indiriminin % 20 ile sınırlanması 1969 Ocak ayında son bulacaktır.

Aktiflerin satışı: Aktifler yatırım tamamlandıktan sonra ciro edilir veya satılırsa, başka bir işlem yapılması gerekmez; ancak yatırımın işletmeye geçmesinden evvel satılması hâlinde, indirimin vergi iadesi, Maliye tarafından tekrar hesaplanır.

Aktifleri alan kimse, bunları izni alınmış bir yatırımda kullanırsa yatırım indiriminin % 20 nin üzerinde kalan faydalanılmamış kısmını kullanma hakkına da sahip olur.

Firmanın defterlerinde yatırım indirimi için ayrı bir fasıl tutulacak ve indirim yıllık vergi beyannamesinde de gösterilecektir.

B) Aynı sermayenin ve ham maddelerin ithâlinde gümrük resimlerinde indirim ve muafiyet:

1964 yılı mayıs ayında T.B.M.M. yürürlükte olan Gümrük Vergisi Kanununa bir değişiklik getirmiştir. Bu değişikliğe göre, koşulları belli bir kuruluş için getirilmesi gereken makineler ve malların memlekete girmesinde alınan vergi ve resimleri yükseltmek, azaltmak veya kaldırmak yetkisi Bakanlar Kuruluna verilmiştir. Bu yetkinin verilmesinin ama-

ci, ne sermayeyi teşkil eden makinelerden ve ham maddelerden evvelce alınmış olan resimlerin çıkarılmasıdır.

Yine aynı değişikliğe dayanan ve yatırım sahiplerinin faydalanabilecekleri ikinci bir teşvik tedbiri de, Bakanlar Kurulunun bir resim ödenmesine lüzum göstermesi hâlinde, bu tesbit edilen tutarın beş senede ödenebilmesidir.

C) İhracaatı teşvik tedbirleri

Türk hükûmeti ticaret ve ödeme dengesizliklerini ortadan kaldırmak için Türkiye’de yetişen ve Türkiye’de yapılan malların ihracını teşvik etmek istemektedir. Yakın zamana kadar, yegâne ihracatı teşvik tedbiri imâlatçının ödediği istihşâl vergisinin ihracatta geri verilmesiydi. İhracatta başka teşvik tedbirlerini öngören bir kanun 27 Haziran 1963 te 261 sayı ile kabul edilmiştir. Bu yeni kanun Bakanlar Kuruluna carî mevzuatın ihraç fiatına giren vergi, resim ve başka malî yükümleri kısmen veya tamamen kaldırma yetkisini vermektedir.

Bu kanunun uygulanmasıyla ilgili hükümler de 16 Aralık 1963 te kabul edilmiştir. Bu konudaki kararname, istihşâl vergisi, gümrük resimleri ve belediyeler hissesi gibi geri verilecek yükümleri göstermektedir (Liste : 1) ihracında vergi geri verilecek maddeler ile bu geri vermenin oranı aynı kararnamenin II no. 1 listesinde, bazı tarım ürünleri, hayvansal ürünler, tonlarla ihraç edilen maden cevherleri gibi hiç geri vermeden yararlanmayacak mallar ise III no. 1 listede bulunmaktadır.

II no. 1 listede tekstil bulunmaktadır ve bir çok maddeler yer almaktadır. Bu liste gittikçe gelişmektedir.

Bu inidirimden yararlanmak için ihracatçıların izleyecekleri yol açıkça belirtilmiştir. Önce, malın Türkiye’den sev-

kinde, ihracatçıya gümrük makamlarınca tasdik edilmiş bir Gümrük Çıkış Beyannamesi verilir. İhracatçı, yabancı alıcıdan malın bedelini alınca, Merkez Bankası şubelerinden birine Gümrük Çıkış Beyannamesini gösterecek ve ihraç konusu malı II. no 1 listede bulunması halinde 261 no. 1 kanun gereğince kendisine bir vergi iadesi yapılacaktır. Mal, II ve III no 1 listelerin ikisinde de yer almamışsa, ihracatçıya hemen ihraç fiatı üzerinden % 10 iade yapılır ve sonradan yapılan hesap % 10 dan yüksek bir oran gösterirse, aradaki fark kendisine ödenir. Sonradan yapılan hesap sonunda oran % 10 un altına düşerse, ihracatçı aradaki farkı ödeyecektir.

D — İthal imkânlarının azaltılması ve/veya tamamen ortadan kaldırılması :

Hâlen, Türkiye’ye mal ithali yılda iki defa çıkarılan ithal kotaları ile düzenlenmektedir. İthal kotaları gereğince ithalatçıların getirecekleri malın döviz karşılığı için yapılacak müracaatta bedelinin % 70 ilâ % 100 üssü teminat olarak yatırmaya mecbur olmalarına karşı bu oran, imâlatçılar için % 10 dur.

Öte yandan, memleket ihtiyaçlarına tamamen veya kısmen karşılayabileceğini isbat eden imâlatçı bununla ilgili gerekli bilgileri ve kendi imâlat kapasitesini gösterir uygun bir şekilde hazırlanmış raporları göstererek kendi yaptığı malın kotalardan kısmen veya tamamen çıkarılmasını sağlayabilir. Ancak, imalatçının tek-el olma özel durumunu, fiatları yükselterek veya piyasaya mal sürmeyerek, kötüye kullanmasında hükûmet ithâle tekrar başlayabilir.

V — Türkiye’de hâlen mevcut yabancı sermaye:

A — Özelliği olan yabancı yatırımlar:

Hâlen Türkiye'de faaliyette olan yabancı şirketlerin menşee memleketlerine ve iş alanlarına göre dağılımı şöyledir:

1 — Yabancı sermaye yatırımı müracaatları ve bunların gerçekleşmesi,

1951-1964 döneminde 841 müracaat olmuş, bunların 297 si Yabancı Sermaye Komitesince kabul edilmiştir. Bu kabul edilen 297 nin de ancak 120 si nakit sermaye, makine ve patent hakkını getirip yatırımı gerçekleştirmiştir.

Aşağıdaki rakamlar bu müracaat ve gerçekleştirmelerin yıllara dağılımını göstermektedir: (dolar)

Yıl	Kabul Edilen	Gerçekleşen
1951	702.857	—
1952	9.640.357	7.733.571
1953	6.498.928	1.372.143
1954	38.728.570	16.383.571
1955	17.488.571	7.371.785
1956	23.912.142	3.216.071
1957	15.319.642	896.071
1958	20.604.642	1.082.857
1959	7.719.333	620.111
1960	5.436.222	29.222
1961	9.783.888	3.525.000
1962	14.844.880	6.262.444
1963	27.094.330	9.991.333
1964	13.920.200	6.884.805
	211.694.562	65.368.984

Yukarıdaki tablo incelendiğinde 14 yıllık dönem içinde gerçekleşen yatırımın (65.368.984 \$) kabul edilen müracaata (211.694.562 \$) oranının % 31,56 olduğu görülmektedir.

2 — Menşee memleketlerine göre yabancı sermayenin dağılımı (TL.)

1951 — 1964 Dönemi

Memleket	Kabul Edilen	Gerçekleşen
AED	282.173.000	142.140.000
İsviçre	164.377.000	66.666.000
İtalya	137.463.000	13.563.000
Federal Almanya	152.305.000	34.631.000
Hollanda	91.116.000	42.758.000
Fındlandiya	74.493.000	6.064.000
İngiltere	64.365.000	9.573.000
Japonya	21.060.000	—
Fransa	22.659.000	6.192.000
Avusturya	16.625.000	4.890.000
Danimarka	7.290.000	1.103.000
Pakistan	3.920.000	—
İsveç	10.874.000	2.767.000
Belçika	3.827.000	2.476.000
Kanada	3.888.000	173.000
Panama	2.520.000	1.431.000
Lübnan	2.225.000	61.000
Suriye	1.252.000	—
İsrail	1.199.000	25.000
Çeşitli	1.876.000	14.000
Karma	16.117.000	6.736.000

3 — İş dalına göre yabancı sermaye nin dağılımı :

1951 — 1963 Dönemi (1000 TL)

Sanayi Kolu	Kabul Edilen	Gerçekleşen
Lâstik	133.500	88.916
Çimento ve seramik	52.554	40.010
Kimyevi maddeler	94.896	30.321
Yiyecek maddeleri	41.450	27.962
Elektrikli makineler	51.325	21.982
Madeni maddeler	63.057	14.460
Tekstil	23.476	7.438
Tarım makineleri	6.000	6.000
Diğer	34.225	12.526
Toplam	520.483	249.815

4 — 1964 ve 1965 te yabancı sermaye yatırımı :

1964 te 22 şirket Komitenin onayını almıştır. Bunlar, toplu olarak 7.372.101 \$ tutmaktadır. 17 şirketin de sermayelerini yükseltme müracaatı kabul olunmuştur. Bu yükseltmelerle birlikte, Komite'nin 1964 te memleketi girmesine izin verdiği miktarın 13.920.100 dolar olmasına karşı bunun sadece 688.472 \$ ı fiilen girmiştir.

1964 müracaatlarının önemli kısmı, sırasıyla, ispençiyarı madde sanayii, turizm, madencilik, elektrik makineleri ve oto montajı alanında olmuştur.

5 — Kârların transferi :

Ticaret Bakanlığının yabancı sermaye dairesinden alınan bilgiye göre 1951-1964 döneminde, Türkiye'de mevcut 65.368.984.- \$ lık yabancı sermayenin kâr, patent, know-how ücreti ve ruayaltı olarak 12 milyon dolar, yani % 31,75 i dışarıya transfer edilmiştir.

VI — Sonuç

Türk hükûmeti, prensip olarak yabancı sermayeye karşı değildir, hattâ,

Kalkınma Plânı, GSMH'nın % 3,5 u kadar bir meblağın yabancı sermaye ile karılanmasını istemektedir.

Bugüne kadar elde edilen sonuçlar, Plânın öngördüğü amaçlara varılmadığını ortaya koymaktadır; 12 milyon dolarlık -veya başka bir anlatımla % 31,75 oranında bir transfer, kâr ortalaması % 18,2 olan ABD ile veya bu oran % 21,3 olan başka memleketlerle kıyaslanırsa yüksek görülebilir.

Bununla beraber, yabancı sermaye Türk ekonomisinde yeni sanayi alanları açmıştır; yalnız lâtik sanayiinin ilâve ettiği değer 74 milyon TL. dir. Öte yandan, yabancı yatırımlarla geliştirilen yeni sanayi dalları 8000 den fazla işçiye iş sağlayarak aynı alandaki Türk firmalarına iş idaresinin yeni metodlarını kabul ettirerek, birçok yan sanayileri kalkındırmakta yararlı olmuştur.

Bazı yabancı sermaye sahiplerinin uygun görülemeycek davranışları varsa, samimiyetle kabul etmeliyiz ki, bu, bizim kontrol sistemimizdeki boşluklardan ileri gelmektedir; ve böyle davranışları bertaraf etmek için gerekli tedbirleri almak, yabancıların değil, bizim ödevimizdir.

Temmuz Ayının Ekonomik Görünüşü

Faruk ÇEHRELİ

Temmuz ayı; ikinci altı aylık kota; Doğu Almanya, İsrail, Macaristan anlaşmaları; gelir vergisi ikinci taksidi için tüccar, sanayici ve bankaların geniş capta likiditelerini zorlayan para yatırma ayı olmuştur. Bunun yanı sıra hasat mevsiminin henüz idrak edilmemiş olması, köylünün hasad için tarlasında çalışmak mecburiyetinde bulunması onu uzun müddüt birinci derecede iş ikinci derecede parasızlık yüzünden pazara inmekten alıkoymuştur. Bu durum % 85 i köylü olan memleketimizde para arzını kısıtlamış, zaruri ihtiyaç maddeleri dışında ki malların talebinde büyük miktarda gerileme meydana getirmiştir.

Gelir vergisi ikinci taksidi, ikinci altı aylık ve anlaşmalı memleketler kotalarından talep için yatırılması icab eden % 30 nakdi teminat sanayici ve tüccarı bankalardaki mevduatını çekmeye ve kredilerini en son haddine kadar kullanmaya zorlamıştır. Bankalar için hem mevduatın çekilmesi ve hemde kredi taleplerinin çokluğu likidite bakımından sarsıcı olmuş, müşterilerine ayırmış oldukları kredi limitlerini % 50 hatta % 100 azaltmak

mecburiyetinde bırakmıştır. Haziran ayı sonu itibariyle emisyon miktarı 7 milyar 311 milyon liradır. Temmuz ayı içinde ise 132 milyon Dolarlık ikinci altı aylık tahsisli mallar için yaklaşık olarak 375 milyon lira; Doğu Almanya, İsrail, Macaristan anlaşmaları için 132 milyon 800 bin lira teminat yatırılmış olması; gene aynı ay içinde gelir vergisi ikinci taksidi için 1 milyar 100 milyon lira yatırılması mecburiyeti yekûn olarak 1 milyar 607 milyon 800 bin liranın piyasadan çekilmesini icap ettirmiştir. Bir ay içinde piyasadan çekilmesi icap eden bu meblâğ yaklaşık olarak emisyonun % 15 dir. Bu paranın çok büyük bir kısmı iş merkezlerinden çekilmiştir? Kuvvetli bir ihtimalle iş merkezlerinden cari muameleler için kullanılan paranın % 50 si piyasadan temmuz ayı içinde çekilmiştir.

Temmuz ayının likidite bakımından takatları zorlayıcı oluşu, gelir vergisinin ikinci taksidi üzerinde kendini göstermiş olması kuvvetle muhtemeldir. Bir çok sanayici ve tüccarın vergilerini ödemediğini cezalı ödeme yoluna saptığı müşahede edilmektedir.

İlk ay için % 10 ceza ödeyen mükellefin diğer aylar için % 2 ceza ödeyeceği düşünülürse icra kapısına gelinceye kadar ödemedi sarfınazar edeceği gerçeği ile karşılaşırız. Bütçenin en büyük gelir kaynağı olan gelir vergisi ikinci taksidinin bu sene içinde tahminleri çok altında tahakkuk edeceği muhakkaktır.

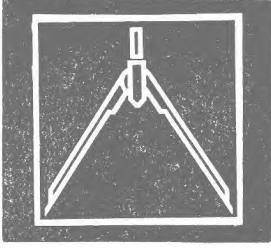
Anlaşmalı memleketler ve ikinci altı aylık kotaların aynı aya getirilmesinin sebebi meçhuldür.

İthalat rejiminde ithal taleblerini sıstlamak için nakdi teminat aranması bunun zamanla artırılarak % 30 kadar yükseltilmesi, Ticaret Vekalatince düşünülen gayeyi tahakkuk ettirememiş ve gene lisanslar 10 dolara kadar düşmüştür. Tahsisli ithal malları için ayrılan miktar muayyen olduğuna göre mutemetlik yolu ile lisansların muayyen ellerde toplanabileceği düşünülürse, ithalat talepleri için yatırılması icab eden nakdi teminatın artırılması

ithalatı hakiki ithalatçıların değilde kapitalistlerin inhisarına vermek gibi bir durum yaratmıştır. Kapitalistlerin sırf elde ettikleri lisansları satmak için kotalara para yatırdıklarını ve bunu bir iş haline getirdiklerini görmekteyiz. İthalata ihtisaslaşma esasına göre bir nizam vermek şarttır. Teminatları artırmak doların maliyetini yüksetmekten başka bir işe yaramaz.

Temmuz ayının mali takatları zorlayıcı havası, istihsal gücümüz üzerinde gelecek aylarda bile telafisi kolay olmayacak şekilde zararlar ıka ettiği muhakkaktır.

Temennim, Ticaret Vâkeletinin; piyasa durumunu, mesvim icaplarını, emisyon miktarını, vergiler yolu ile piyasadan çekilecek para miktarını, ithalat ve ihracat rejimini memleketin iktisadi bünyesini sarsmayacak şekilde ayarlamasını bilmesidir.

Gecekondu

Orhan BULGAÇ

İnsanların hayatlarını devam ettirebilmeleri için karşılamaları gerekli olan ihtiyaçlarının başında (barınma) ihtiyacı gelir. İlk insan varlığını koruyabilmek için evvelâ kendine bir barınak temin etmiştir. Çağımız insanların yaşantılarındaki mutlukluklarını artıran en önemli araçlardan biri sağlam, sıhhi ve zevkle döşenmiş konutlardır. İyi bir konut sahibi olmak ve ev kiralayabilmek bugünün insanlarını mutlu kılmaktadır.

İnsanların normal ve sağlık durumları ile bu kadar yakın ilgisi olan bu problemle devletin ilgilenmesi zorunludur.

1961 anayasamız devletin bu sorunla ilgisini 49 ncu madde ile tesbit etmiş ve uzun vadede izlenecek konut politikasının ilkelerini «devlet yoksul veya dar gelirli ailelerin sağlık şartlarına uygun konut ihtiyaçlarını karşılayacak tedbirleri alır» demek suretiyle belirtmiş bulunmaktadır. Anayasamız bu şekilde yoksul ve dar gelirli konut temin etmek görevini devlete vermiştir.

1958 yılında kurulmuş bulunan imar ve İskân Bakanlığı «memleketin bünyesine uygun konut politikasının esaslarını tesbit ve tatbik etmekle» görevlendirilmiştir. Bugün T. Emülâk Kredi Bankası, Sosyal Sigortalar Kurumu, Emekli Sandığı, Ordu yardımlaşma Kurumu, Öğret-

menler Bankası D.D. Yolları Emekli Sandığı muayyen şartlarla konut kredisi veren belli başlı kuruluşlardır.

Görüldüğü gibi yurdun konut ihtiyacını karşılamak üzere devlet, hükümet ve bir takım ulusal kuruluşlar görevlendirilmişlerdir.

Ancak anayasa hükmü, hükümet programları ve çeşitli kuruluşlara rağmen bugün, yurdun konut sorunu çözümlenilmekten çok uzaktır. Her yıl millî gelirimizin yüzde üçü, genel yatırımların yüzde yirmisi ve inşaat yatırımlarının ortalama olarak yüzde altmış konut kesimine yatırıldığı halde yurdun konut ihtiyacı karşılanamamaktadır. Gerek özel sektör gerekse kamu sektörünce konuta yapılan yatırımlarla ihtiyaç karşılanamadığından meydana gelen konut buhranından en fazla etkilenen dar gelirli ve yoksul halk bu önemli ihtiyacını kendi pratik zekasının ve ekonomik koşullarının bulduğu «GECEKONDU» yu yapmakta, satın almakta veya kiralamak yoluyla karşılamaktadır.

NEDENLERİ

Hızlı bir şehirleşmenin doğurduğu konuk ihtiyacının normal yolla karşılanamamanın sonucunda Gecekondu yapılmaktadır.

Anlaşılabileceği üzere gecekondu ekonomik nedenlerle izah edilebilir. Konuta giden yatırımlar rasyonel olarak değerlendirilip lüks konut yerine ekonomik halk konutu yapılabilse ve devlet anayasanın kendine yüklediği görevi yerine getirebilse gecekondu sorunu çözümlenebilir. Yatırımların önemli bir kısmı konut kesimine yapıldığı halde yatırımların rasyonel olarak değerlendirilmeyişi ve bu kesime özel sektörün hakim olması sonucu olarak, yatırımlarda ihtiyaçtan çok «Bant» endişesi, konut probleminin çözümünü güçleştirmektedir. Bunun sonucu olarakta gecekondu yapımı hızlanmakta ve her geçen gün devleti ve vatandaşları çetin bir problemle karşı karşıya bırakmaktadır. Mecliste görüşmeleri tamamlanmış bulunan «Gecekonduların Islahı, Tasfiyesi ve Önlenmesi hakkındaki Kanun Tasarısında» gecekondu, imar ve yapı işlerini düzenleyen mevzuata ve genel hükümlere bağlı kalmaksızın, kendine ait olmayan arazi üzerinde sahibinin rızası olmadan yapılma izinsiz yapılar şeklinde tarif edilmektedir.

Ancak, yapılan araştırmalarda gecekonduların büyük bir kısmının, arsa sahiplerinin rızası hatta teşviki ile yapıldığı bir takım gecekonduların ise bu işi ticaret haline getirmiş fırsatçılara ait olduğu tesbit edilmiştir. Durum, kanunun gecekondu tarifi ile çelişme halindedir. İleride yapılacak uygulamalarda bu çelişik durum büyük engel olabilecektir.

GECEKONDULARIN SAYISI

Bu gün yurdumuzda 300.000 nin üzerinde gecekondu bulunmakta ve yaklaşık olarak 2000.000 vatandaş buralarda çok kötü koşullar altında barınmaktadır. Ankarada mevcut konutların % 64,6

sı (Dünya rekoru). İstanbulda % 40 ı, Adana, Zonguldak, Samsun, Bursa, ve İzmir illerinde mevcut konutların % 25 şi gecekondulardır. Gecekondularda oturanların şehir Toplam nüfusuna olan oranları ise Ankarada % 59. Adanada % 45 Antakyada % 32 Erzurumda % 53, İstanbulda % 45 Erzurumda % 35, İskenderiyye'de % 38, Samsunda % 36 dır. Görüldüğü gibi konut — Gecekondu. Toplam Şehir Nüfusu — Gecekondular Nüfusu oranları çok yüksektir.

SONUÇ

Gecekondunun yurdumuzun önemli bir problemi olduğundan şüphe etmemek gerekir. Çözümlemesi Yurdumuzun çeşitli sosyo — Ekonomik sorunlarını çözümlüne bağlıdır. Gecekondu sorununu yurdumuzda izlenmesi gerekli konut politikasının önemli bir kısmı olarak ele almak, plânlı ve dengeli bir kalkınmanın gereklerine uygun tedbirlerle çözümlemek şarttır.

Plânlı devreye girildiğinden bu yana çeşitli gecekondu bölgelerine yol, su, elektrik ve kanal yapımı için bütçelerden 100.000.000 TL. üzerinde ödenekler alınmış bu ödeneklerin önemli bir kısmı ile kamu tesisleri yapılmış ve önleme bölgeleri tesis edilmiştir. Yeni çıkan gecekondu kanunu mevzuat yetersizliğine cevap verecek, uygulamalar için bazı kolaylıklar sağlayacak niteliktedir. Ancak, yurdumuzun kalkınması ve çeşitli sosyo — Ekonomik sorunların çözümü ile ilgili olan gecekondu sorunu için kanunu yetersiz görenlere hak vermek gerekir. Devletin gerçeklere uygun konut politikası izlemesi; arsa, kredi ve vergi tedbirleriyle konut spekülasyondan kurtarması sorunu çözecek en rasyonel yol olacaktır.

**Mezun bir hanım arkadaşı-
mız Fransa'nın Vichy'i Şeh-
rinde tertip edilen Uluslar
arası San'at Sergisinde 1. lik
kazandı ve Altın Madalya ile
taltif edildi.**

Röportaj : Zeki ERGİNSU

Üstün başarısıyla Türk Milletinin göğsünü kabartan ve Fakültemiz camiasına gurur veren Ressam Nühket Aksoy aynı zamanda çok kıbar bir ev sahibesidir. Kendi eliyle hazırladığı nefis kokteyli hep beraber yudumlarken, O hayat hikâyesini anlatıyordu :

Eserlerim Fransa'nın iki büyük şehrinde sergilenmiştir. İcisi Paris'de «Beynelminel Kadın Haklarını Koruma Derneği» tarafından üye memleketlerdeki San'atkar kadınların eserleri «du Musée d'art Moderne de la Ville de Paris» de 11 ci sergisinde teşhir edilmiştir.

Bu sergiye muhtelif memleketlerden (Almanya, Fransa, Yunanistan, Polonya, Çekoslovakya Türkiye, İtalya, Hindistan, Amerika, İslanda, Finlandiya ve Norveç) 20 Ressam iki Heykeltıraş iştirak etmiştir. 20 Ressamdan altısı derece almıştır. Al-

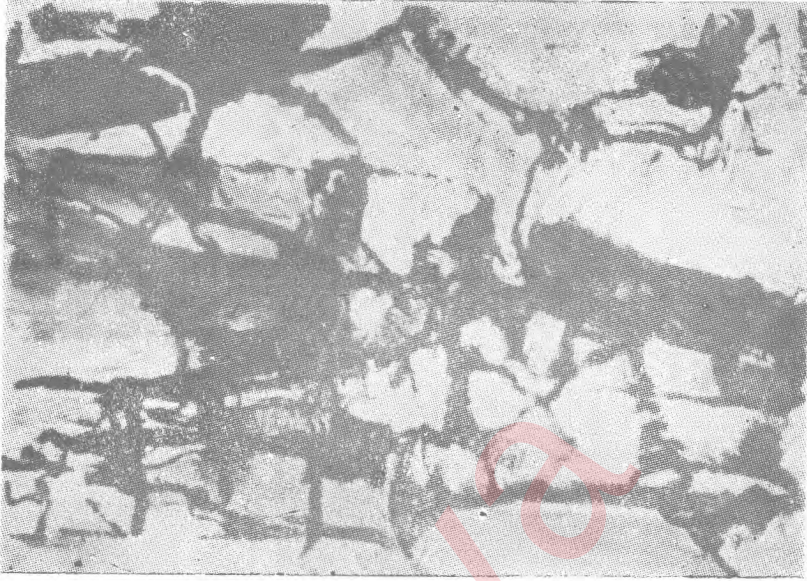
tı Ressam dan aynı kıymette olan Gümüş Madalya ile taltif edilmiştir.

Madalyanın önünde bir yelkenli ke-
narlarında «Fluctuat Nec Mergitur», arka-
sında da «Ville de Paris - Paris - a - Mme
Arsan Nukhet 1966» yazılıdır - Yazıdan-
da da anlıyacağınız veçhile, Aksoy ailesi-
nin bu mutlu gününde yegane üzüntüleri
yanlışlıkla soyadı, Aksoy yerine Arsan ya-
zılmış olmasıdır.

Bu sergide ayrıca kıymetli heykeltıraş-
larımızdan Semahat Acuner'in heykelide
çok beğenilmiştir.

Türkiye bu sergiye altı senedir iştirak ediyor. Ben ilk olarak bu sene iştirak ettim.

Artık kıymetli Ressamımızın şansı açılmıştır. Allâh yürü yâ kulum demiştir. Serginin kapanışında organizatör

Composition

Mediha Gezgın hanım eserleri paketleyip yurda dönüş hazırlığını yaparken İtalya'dan gelen Turizm ve Tanıtma Bürosu Başkanı Bayan Menemencioğlu ile tanışır.

Bayan Menemencioğlu Fransa'nın Vichy Şehrindeki daha büyük, Uluslararası San'atsergisinden bahseder ve bu sergiye iştirake karar verilir.

Böylece Sayın Ressamımızın çok ehemmiyet verdiği birincilik bu 2 ci sergide kazanılır.

Resim yapmağa Orta Mektepde başladım. Kadıköy Kız Orta Okulunda Balıkcı Saim beyin talebesiydim. Liseden sonra Arkadamiye gitmedim. İyi gelir getirecek bir branş seçmek istiyordum Fakat resim yapmağda çok seviyordum. Bu kararsızlık içinde İktisat Fakültesine girdim. Ayrıca Kadıköy Akşam Kız Enst-

tüsünün bütün branşlarını birincilikle bitirdim. Resim aşkı, günler geçtikçe heyecanımı artırıyordu !

Hususi olarak ders almaya karar verdim. Ayda (10) lira ücretle Spor ve Sergi Sarayı 1 ci katta Lerzan Bengisu'nun başkanı bulunduğu Rekreasyon Cemiyetinde bir sene müddetle Ercüment Kalmık'dan ders aldım. İlk ciddi resim bilgisini buradan aldım. Ercüment beyin hususi atölyesinde de çalışdım. Haftada bir gün boya birgün desen üzerine 5 senedir çalışıyorum. Benden başka bu atalyeye 10 talebe devam etmektedir. Buradan yetişenler arasında Devlet Sergilerine ve Akademik ödül sergisine girip derece alan arkadaşlarımız vardır.

Resim yaparken ne hissedersiniz?
Çalışırken nelere dikkat edersiniz?
Ve sizi neler etkiler?

— Ben resim yaparken mutluluk his-
siderim.

Gördüklerimi iyi bir şekilde yapmak
isterim.

Tabiattaki maddelerin ruhumda ya-
rattığı heyecanı resimle izah etmek isti-
yorum.

Resim mevzuunda çevrem beni çok
etkiliyor.

Evde iş yaparken gözüme takılanı
yapmağa çalışıyorum. Meselâ : Şu re-
sim, Buz dolabına yerleştirmeye çalışdığım
Bonfiledeki kırmızı renklerin armo-
nisidir, bu meneviş renkler uskumrulara
aittir; sarı, beyaz yeşil renkler karnaba-
harındır. Şu resimdeki sivrulan renklerin
sobanın içindeki alevlerdir. Tabiattaki bu
renk ve çizgiler beni sonsuzluğa götürü-
yor.

— Çalışmalarında en çok dikkat et-
tiğim şeyi kendi kendimi tekrar ve baş-
ka san'atkârları taklit etmemektir. İn-
san neye baktığını bilirse ve duygulanır-

sa kişiliğini ortaya koymuş olur.

Yabancı San'at kârlardan Goya, Pi-
casso ve Brac'ı çok beğeniyorum. Bun-
larda maddenin fiziğini göremezsiniz ama
renkleri rahat görebilirsiniz.

— Resimde milliyetçilik düşünmüyö-
rum. Resim evrenseldir, milli olamaz.
Millâ oyunları beğeniyorum fakat bunlar
millî olduğu için değil bana renk ve hare-
ket verdiği için seviyorum.

Resime mevzu zorluğu girmemeli, re-
sim salt (yalnız; içine başka şey karışma-
mış, bütünü kendi unsurundan olan) san'
at olsun.

— Resim bilgisini almak için Türki-
ye dışına çıkmağa lüzum yoktur. Memle-
ketimizde bu san'atı bilen ve öğrenmeğe
muktedir hocalar vardır.

Bu hocalar, talebelerin kişiliklerine
tesir etmeden istidatları bulabilecek kud-
rettedir. Dışarıda ise böyle değil Parisde
hoca talebe ile meşgul olmaz. Hocanın, ta-
lebesine ilk dersi şudur: — Bana bak,
benim gibi yap mağa çalış ...

D İ R İ KOLL. ŞTİ.

MUSTAFA CÜRE ve AHMET ÖNAL

DAHİLİ TİCARET

PAMUK, HER NEVİ İPLİK, BEZ VE MANİFATURA

TOPTAN ve PERAKENDE

Çakmakçılar, Tarakçılar Cad. No. 15/1 İSTANBUL

Telgraf : DİRİCAN Telefon : Yz. 27 16 66 - 22 56 30

YENİLİK BASIMEVİ

Cağaloğlu Yokuşu, Cemal Nadir Sokağı
Büyük Mîlâs Hanı No. 45 - 46 - 47 - 48
Telefon : 27 11 53 - 22 56 41 İstanbul

DİZGİ BASKI, CİLT

* Kartvizitten Gazeteye Kadar ..
bütün işlerinizde güvenle
başvuracağınız en yetkili müessese

BOZKURT

'TERYLENE'

alpaka

renk reklam

BOZKURT - Fincancılar Nasır han 509

ARSLAN tuğla

YAPI TUĞLASI
ATEŞ TUĞLASI

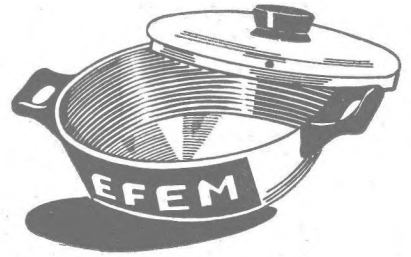
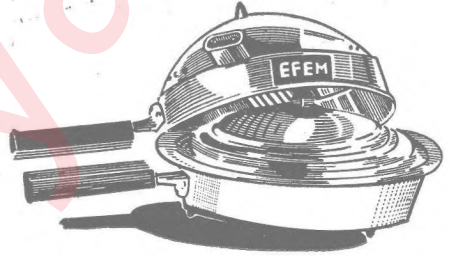
FABRİKA : Silâhtar Cad. 148 EYÜP Tel: 21 17 32
MAGAZA: Tersane Cad. 67 KARAKÖY Tel: 44 30 40

A black and white illustration of a smiling man wearing a cap and an apron, holding a brick in his right hand. The background is a brick wall.

TAM Sigorta

Telefon : 47 00 40

EFEM

205 çeşit'i ile hizmetinizde

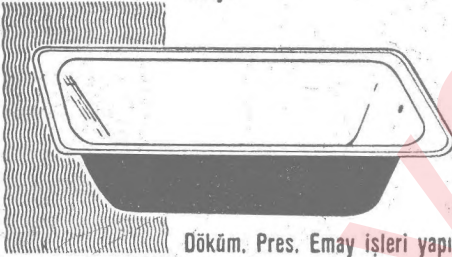
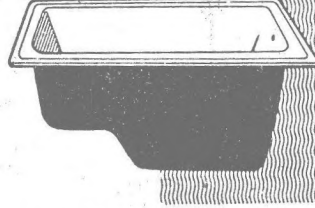

DÖKÜMAY

DÖKÜM PRES EMAY LTD. ŞTİ.

DÖKÜM ÜZERİNE EMAYLI :

- * Banyo Küvetleri
- * Duş Teknesi
- * Helâ Taşı
- * Lavabolar
- * Eviye

SAÇ ÜZERİNE EMAYLI :

Eviye

Damlalıkli Eviye

Çift Gözlü Eviye

Emaye Rezervuar

Damlalık

Mutfak Eşyası

Döküm. Pres. Emay işleri yapılır.

Umumiyetle saç üzerine emaylar asit ve alkalilere, döküm üzerine emaylar alkalilere mukavimdir. Arzu edildiği takdirde asite mukavim hususi imalâtımız istenmelidir.

DÖKÜMAY DÖKÜM PRES EMAY LTD. ŞTİ. Bahçelievler - İstanbul TII : 7154 03-716845

GAYE REKLAM

AKINTEKSTİL

FAZLA YORGUNLUKTAN İLERİ GELEN

Vücut kırıklığına karşı

OPON, baş, diş, adale, sinir ağrılarını teskin eder

**OPON, grip ve nezle başlan-
gında birçok fenalıkları önler**

OPON, günde 6 tablet alınabilir

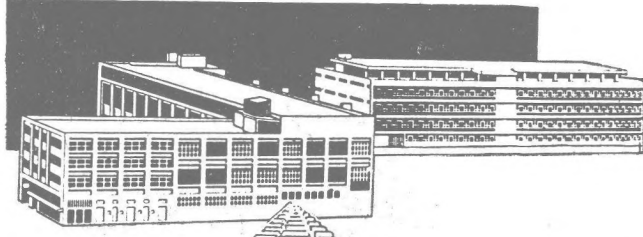
OPON

**ANADOLU
BANKASI**

AİLENİZİN BANKASIDIR.

DAHA
RAHAT
BİR
HAYATA
DOĞRU...

Seri imalât sayesinde sağlanan
uygun fiyatlar,

ARÇELİK

kalitesi ve konforundan
daha geniş halk kitlelerinin
faydalanmasını sağlıyor.

BÜYÜK RAĞBET, UZUN TECRÜBE

Yenilik!

FRUKO

Simdi

✓ daha

NEFİS

✓ daha

LEZİZ

• PORTAKAL

• MANDALİNA

• LİMON

• ELMA

• SADE

• SODA çeşitleri;

yurdumuzun öz meyvaları ile
hazırlanan özbeöz Türk malıdır

yeni
çeşitleri
deneyiniz

DAİMA

içiniz

İSTANBUL REKLAM

3 parmağa kadar BORU İMALÂTINA BAŞLANMIŞTIR

Yıllık imalât kapasitesi 50.000 Ton

1964 İMALÂT PROĞRAMI

STANDARD İMALÂT

Siyah, Galvanizli ve bitümlü borular. Din 2240 a göre
 $\frac{3}{8}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$, 1", $1\frac{1}{4}$, $1\frac{1}{2}$, 2", $2\frac{1}{2}$, 3"

Sanayi boruları

13×0.9, 16×0.9, 19×0.9, 21×0.9, 25×1.32×1.20 m/m

SİPARİŞ ÜZERİNE İMALÂT

13, 16, 19, 25, 32, 38, 42, 49, 60, 76, 90 m/m çapında
0,8 ilâ 3 m/m et kalınlığında her çeşit borular.

PROFİL BORULAR

Üçgen, kare, dikdörtgen, heksagonal, oval ve sair
şekillerde borular

Fabrikalar : Pendik Temenye — Florya, Beşyol İstanbul

Büro : Salıpaazarı Han Kat 8 Tel ; 44 74 27 - 44 74 26 Satış ; 44 76 03

Telgraf: BORUSAN. İstanbul

B S BORU SANAYİİ

Doktorunuzun verdiği reçeteye göre eczaneden aldığınız ilâcın sizi sıhhate kavuşturacağına nasıl güveniniz varsa, TAMEK mâ-mullerinin nefaset, lezzet ve mükemmeliyetine de aynı derecede güvenebilirsiniz.

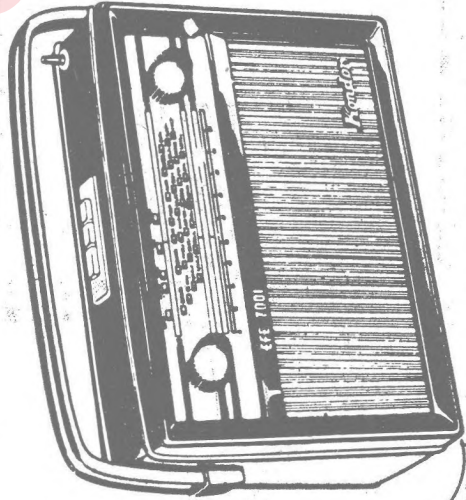
- DOMATES MAMULLERİ
- HAZIR YEMEKLER
- KOMPOSTOLAR
- REÇEL ve MARMELATLAR
- ZEYTİN ve TURŞULAR
- SEBZE KONSERVELEİ

TAMEK
KONSERVELEİ

YEGÂNE KALİTE KONSERVE

Yegâne garantili radyo *Kondor* sizi yarı yolda bırakmaz

HER
ZAMAN
BOL
YEDEK
PARÇA,
DAIMI
SERVİS
KOLAYLIĞI

Model EFE 7001

İmalatçısı:

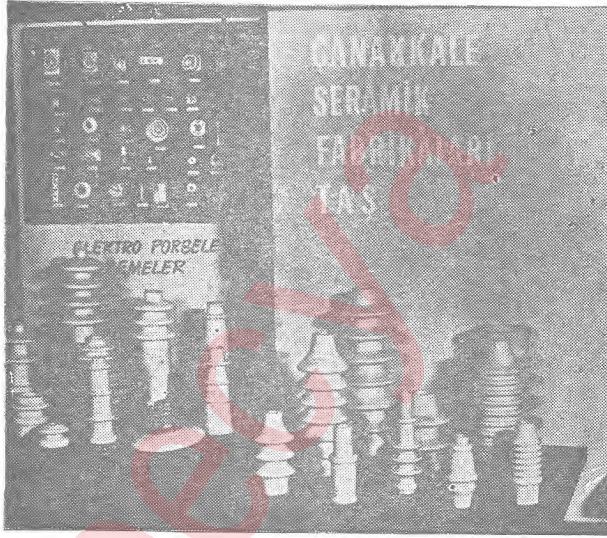
ELEKTROAKUSTİK SANAYİ ve TİCARET LTD. ŞTİ.

Büro : Galata, Vovvoda Han 20, Tel.: 44 81 41 - 44 02 89

Servis: Galata, Vovvoda Han Kat 3, Tel.: 44 59 61

ÇANAKKALE Seramik Fabrikaları A.Ş.

Türkiyede ilk defa beynelmilel
norm ve evsafa uygun olarak
imâl etmekte olduğu

KAROFAYANS

(BEYAZ VE RENKLİ)

İZALATÖR

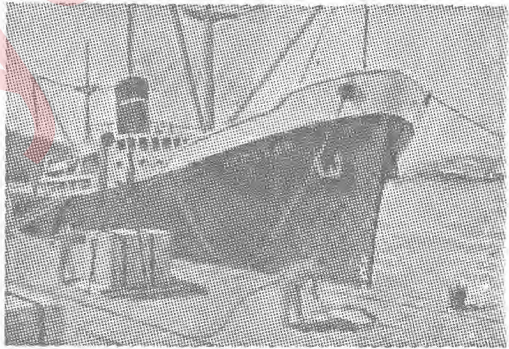
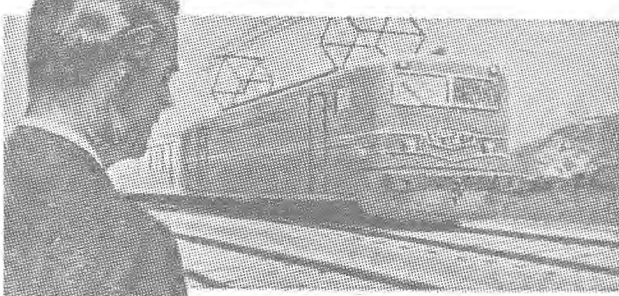
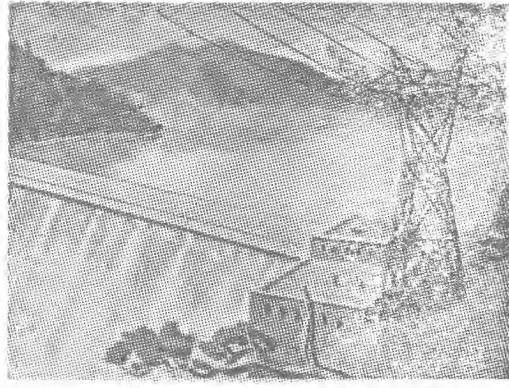
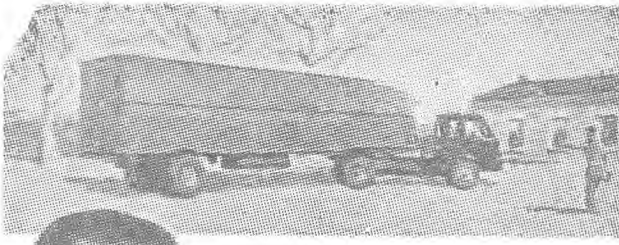
(ALÇAK VE YÜKSEK GERİLİM)

Elektro porselen ve sair seramik mamullerini
piyasaya arz etmektedir.

Müracaat: Galata, Tersane Cad. Kipman Han Kat 5, Tel: 49 62 50

Fabrika : Tel. Çan 29

Telgraf: Kaleseramik - İstanbul

Mobil

*bütün yağlama problemlerinizi için
hizmetinizde*

Her ihtiyaca uygun yağları MOBİL'de bulabilir ve her çeşit yağlama problemlerinizi MOBİL'in mütehassıs elemanları sayesinde halledebilirsiniz.

Bu elemanlar, endüstrinin çeşitli bölümlerinde size hizmet gayesi ile özel surette yetiştirilmişlerdir.

Mütehassıslarımızın sizin için hazırlayacağı yağlama programları iş veriminizi artırır, maliyetinizi düşürür ve kârınızı yükseltir. Mobil Oil Şirketi ile temas ederek MOBİL'in dünya çapındaki tecrübelerinden istifade edebilirsiniz.

